

Zoran Burić*
Mr. sc. Danka Hržina**

PRIBAVLJANJE I OSIGURANJE DOKAZA TE OSIGURANJE I ODUZIMANJE IMOVINE I PREDMETA PREMA ZAKONU O PRAVOSUDNOJ SURADNJI U KAZNENIM STVARIMA S DRŽAVAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE***

Pristupom Republike Hrvatske Europskoj uniji domaćim pravosudnim tijelima nude se nove perspektive djelovanja na jedinstvenom europskom području slobode, sigurnosti i pravde. Primjenom EU instrumenata pravosudne suradnje u kaznenim stvarima koji se temelje na načelu uzajamnog priznanja, a odnose se na prekogranično prikupljanje dokaza, hrvatska bi pravosudna tijela trebala učinkovitije i lakše pribavljati dokaze koji se nalaze na području druge države članice. U radu se, nakon prikaza temelja pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU te problema koji su se javili prilikom usvajanja mehanizama pravosudne suradnje u području prekograničnog prikupljanja dokaza, analizom odredaba ZPSEU i njihove primjene u praksi ispituje jesu li za hrvatska pravosudna tijela stvorene mogućnosti za učinkovitije i lakše prekogranično prikupljanje dokaza te na koji se način one koriste u praksi.

I. UVOD

Primarni cilj ovoga rada jest prikaz i analiza odredaba Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenom stvarima s državama članicama Europske unije (dalje u tekstu: ZPSEU) koje se odnose na osiguranje imovine ili dokaza, pribavlja-

* Zoran Burić, asistent na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu

** Mr. sc. Danka Hržina, viša državnoodvjetnička savjetnica, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

*** Dio IV.3.3. rada, *Primjena naloga za osiguranje imovine i dokaza u praksi*, napisala je Danka Hržina. Sve ostale dijelove rada napisao je Zoran Burić. Dio članka koji je napisao Zoran Burić rezultat je istraživanja provedenog za potrebe znanstvenoistraživačkog projekta *Novi hrvatski pravi sustav* Pravnog fakulteta u Zagrebu

nje dokaza te na oduzimanje imovine. Naime, danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji započela je nova era za hrvatska pravosudna tijela u području međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima. Tradicionalni mehanizmi međunarodne kaznenopravne pomoći u dijelu koji se odnosi na suradnju s državama članicama Europske unije zamjenjuju se instrumentima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima između država članica EU. Nije samo riječ o izmjeni mjerodavnog normativnog okvira, već o izmjeni koncepta na kojem se temelji suradnja država u kaznenopravnom području. Umjesto koncepta koji je koncentriran na domaći kazneni postupak i pomoć u njegovu provođenju koja se zahtijeva od druge države, u EU se razvija koncept suradnje koji će omogućiti učinkovit i integrirani transnacionalni kazneni progon na cijelom teritoriju EU, odnosno na području slobode, sigurnosti i pravde.

Budući da je prikaz i analizu navedenih dijelova ZPSEU nemoguće dati bez uvida u temelje pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU, rad započinje s poglavljima koji se bave općenitim pitanjima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU (II.) te posebno pribavljanjem i osiguranjem dokaza u kaznenom pravu EU (III.). Četvrto poglavlje posvećeno je hrvatskom pravu i praksi, odnosno prikazu i analizi odredaba ZPSEU koje se odnose na osiguranje i pribavljanje imovine i dokaza te problematičnih aspekata njihove primjene u praksi. Nakon uvodnih napomena o ZPSEU (IV.1.), prikazuju se i analiziraju, s teorijskog i iz praktičnog aspekta: europski nalog za pribavljanje dokaza (IV.2.), nalog za osiguranje imovine i dokaza (IV.3.) te nalog za oduzimanje (IV.4.). Umjesto zaključka, čitatelju se u završnom poglavlju rada nudi uvid u perspektive daljnjeg razvoja kaznenog prava EU u području dokaza i dokazivanja u kaznenom postupku (V.).

II. PRAVOSUDNA SURADNJA U KAZNENIM STVARIMA U EUROPSKOJ UNIJI

Međunarodna kaznenopravna pomoć u Europi tradicionalno se temelji na nizu multilateralnih i bilateralnih međunarodnih ugovora kojima stranke ugovornice određuje pretpostavke, oblike i postupke pružanja međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima.¹ Multilateralni pravni okvir za pružanje pravne pomoći u kaznenim stvarima u Europi inicijalno se razvio pod okriljem Vijeća Europe. Temelje tog okvira čine Europska konvencija o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (dalje u tekstu: EKUPP)² i njezini do-

¹ Za takve ugovore Republike Hrvatske v. Krapac, Davor, *Međunarodna kaznenopravna pomoć*, Narodne novine, Zagreb, 2006.

² *European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters*, ETS No. 030.

punski protokoli³. Sustav pravne pomoći uređen tim ugovorima utemeljen je na strogom poštovanju suvereniteta stranaka ugovornica i na shvaćanju da se pravna pomoć za potrebe kaznenog postupka druge države može pružiti samo onda i u mjeri u kojoj njezino pružanje nije protivno suverenitetu, sigurnosti, javnom poretku i drugim važnim interesima zamoljene države.⁴

Pojačanom ekonomskom integracijom država članica Europske unije (dalje u tekstu: EU), a osobito ukidanjem unutarnjih granica, što je dovelo do porasta transnacionalnog kriminaliteta u EU⁵, postalo je jasno da pravni okvir međunarodne kaznenopravne pomoći razvijen u okviru Vijeća Europe više ne može zadovoljiti pojačane potrebe učinkovite suradnje pravosudnih tijela država članica EU. Stoga se u okviru EU primarno krenulo u unapređenje postojećeg modela kaznenopravne pomoći usvajanjem vlastitih EU konvencija o pravnoj pomoći u kaznenim stvarima – Konvencije za provedbu Schengenskog sporazuma⁶ te Konvencije o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima između država članica EU (dalje u tekstu: EUKUPP)⁷.

Usporedno s procesom unapređenja postojećeg, tradicionalnog modela međunarodne kaznenopravne pomoći, EU je započela s procesom razvoja svojeg vlastitog modela pravne pomoći u kaznenim stvarima. Radi se o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima koja se ne temelji na tradicionalnim načelima strogog poštovanja nacionalnog suvereniteta i drugih važnih interesa stranaka ugovornica, već na međusobnom priznanju odluka donesenih u kaznenim stvarima. Naime, na posebnom sastanku Europskog vijeća koji je bio isključivo posvećen pravosuđu i unutarnjim poslovima, a koji je održan u Tampereu 1999. godine, Vijeće je u Zaključcima sastanka proklamiralo načelo uzajamnog priznanja u temelj pravosudne suradnje u EU u građanskim i kaznenim stvarima.⁸ Od tog sastanka nadalje pravosudna suradnja u kaznenim stvarima u EU temelji se na modelu uzajamnog priznanja. Načelo uzajamnog priznanja u osnovi znači da svaka odluka donesena u kaznenim stvarima u jednoj državi članici, mora, ako je to potrebno, biti priznata i izvršena u svakoj

³ *Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters*, ETS No. 099, i *Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters*, ETS No. 182.

⁴ V. članak 2(b) EKUPP.

⁵ Sieber, Ulrich, *Die Zukunft des Europäischen Strafrecht, Ein neuer Ansatz zu den Zielen und Modellen des europäischen Strafrechtssystems*, ZStW, 1/2009, str. 3-4.

⁶ *Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders*, SL L 239, 22. 9. 2000.

⁷ *Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union*, SL C 197, 12. 7. 2000.

⁸ *Tampere European Council, 15 and 16 October 1999, Presidency Conclusions*, § 33.

drugoj državi članici, kao da se radi o odluci te druge države, bez obzira na sve razlike između njihova kaznenoga prava i druge razlike u načelima i organizaciji njihovih pravnih sustava.⁹

Inauguracija načela uzajamnog priznanja kao temelja sustava međunarodne kaznenopravne pomoći u EU dovela je, u usporedbi s tradicionalnim modelom međunarodne pravne pomoći, do značajnih promjena u tom pravnom području. Prije svega, promijenila se paradigma međunarodne kaznenopravne pomoći prelaskom s „modela zamolbe“ (*request model*) na „model naloga“ (*order model*). Dok je model zamolbe karakterizirala zamolba jedne države (države moliteljice) drugoj državi (zamoljenoj državi) da joj pruži pravnu pomoć vezano uz kazneni postupak koji se vodi u državi moliteljici, pri čemu je zamoljena država imala široko diskrecijsko područje u odlučivanju hoće li zamolbu prihvatiti ili odbiti, pritom tu odluku sagledavajući iz aspekta široko i nejasno definiranih vlastitih interesa, u modelu naloga jedna država (država izdavanja naloga) nalaže poduzimanje određene radnje na području druge države (države izvršenja naloga). Država izvršenja naloga ima samo ograničene i strogo definirane mogućnosti da odbije izvršenje takvog naloga na svom teritoriju.¹⁰

Osim ove temeljne promjene, uvođenje načela uzajamnog priznanja u područje međunarodne kaznenopravne pomoći potaknulo je i daljnje promjene: povećana je strogoća suradnje te je provedena njezina potpuna judicijalizacija. Povećana strogost suradnje ogleda se kroz smanjenje broja i jasnije definiranje razloga za odbijanje suradnje te kroz uvođenje kratkih rokova u kojima se suradnja mora realizirati. Povećana strogost treba pridonijeti porastu pouzdanosti i brzine međunarodne kaznenopravne pomoći kako bi se prometnula u učinkovit mehanizam borbe protiv transnacionalnog kriminala.¹¹ Judicijalizacija suradnje znači njezinu potpunu depolitizaciju i stavljanje u isključivu nadležnost pravosudnih tijela. Naime, dok su u tradicionalnom modelu međunarodne kaznenopravne pomoći subjekti suradnje države, u modelu uzajamnog priznanja subjekti suradnje su pravosudna tijela država. Osim toga, kroz

⁹ Načelo uzajamnog priznanja u pravu EU nije originalno razvijeno za područje pravosudne suradnje. Riječ je o načelu koje se inicijalno razvilo u pravu unutarnjeg tržišta, gdje je, služeći kao jamstvo za slobodno kretanje dobara, usluga, kapitala i rada, bilo pokretač ekonomske integracije država članica EU. Iz područja prava unutarnjeg tržišta načelo je naknadno preneseno u područje pravosudne suradnje. O nastanku načela u pravu unutarnjeg tržišta i njegovu transferu u područje pravosudne suradnje u kaznenim stvarima v. Gleß, Sabine, *Zum Prinzip der gegenseitigen Anerkennung*, ZStW, 2/2004, str. 353-367.

¹⁰ Za razliku između tih dvaju modela v. Klip, André, *European Criminal Law, An Integrative Approach*, Intersentia, Cambridge-Antwerp-Portland, 2012., str. 343, 356-357.

¹¹ Vermeulen, Gert; De Bondt, Wendy; Van Damme, Yasmine, *EU cross-border gathering and use of evidence in criminal matters, Towards mutual recognition of investigative measures and free movement of evidence?*, Maklu, Antwerpen-Apeldoorn-Portland, 2010., str. 76.

značajno smanjenje uloge središnjih tijela izvršne vlasti u postupku suradnje, isključena je mogućnost njezina razmatranja kroz prizmu političkih interesa.

III. PRIBAVLJANJE I OSIGURANJE DOKAZA U KAZNENOM PRAVU EUROPSKE UNIJE

Ubrzo nakon što je načelo uzajamnog priznanja proklamirano u temelj pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU, uslijedilo je usvajanje niza pravnih instrumenata koji pravosudnu suradnju između država članica temelje na tom načelu. Prvi takav instrument bila je Okvirna odluka o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica¹², donesena 13. lipnja 2002., kojom je u kaznenom pravu EU postupak izručenja zamijenjen postupkom predaje traženih osoba.¹³ Okvirna odluka o europskom uhidbenom nalogu postala je model instrumenta pravosudne suradnje utemeljene na načelu uzajamnog priznanja i svi su kasniji instrumenti u osnovi taj model slijedili. Europski uhidbeni nalog ostvario je ono zbog čega je donesen – učinkovitost pravosudne suradnje između država članica EU u području izručenja/predaje značajno je porasla. U razdoblju od 2005. do 2009. izdano je više od 54 000 europskih uhidbenih naloga, a više od 11 000 ih je izvršeno. Dok je postupak izručenja, od slanja zamolbe do izručenja tražene osobe, u prosjeku trajao više od jedne godine, vrijeme potrebno za predaju tražene osobe po europskom uhidbenom nalogu znatno je smanjeno. Ako je tražena osoba pristala na predaju, postupak traje u prosjeku od 14 do 17 dana, a ako pristanka tražene osobe nije bilo, postupak u prosjeku traje 48 dana.¹⁴

Uspjeh europskog uhidbenog naloga potaknuo je zakonodavca EU da primjenu načela uzajamnog priznanja proširi i na područje prekograničnog pribavljanja dokaza za potrebe kaznenog postupka. Instrument koji je načelo uzajamnog priznanja uveo na području dokaza u kaznenom postupku bila je Okvirna odluka o nalogima za osiguranje imovine i dokaza koja je usvojena 22. srpnja 2003. (dalje u tekstu: OONOID).¹⁵ Međutim, OONOID je model

¹² *Framework Decision on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States*, SL L 190, 18. 7. 2002.

¹³ Iscrpno o odredbama Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu v. Burić, Zoran, *Europski uhidbeni nalog*, HLJKPP, 1/2007, str. 217-266.

¹⁴ *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation since 2007 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States*, COPEN 81, EUROJUST 57, EJM 45, Brussels, 13. 4. 2011., str. 3.

¹⁵ *Council Framework Decision on the execution in the European Union of orders freezing property or evidence*, SL L 196, 2. 8. 2003.

uzajamnog priznanja uveo samo za osiguranje imovine i dokaza, ali ne i za njihov transfer u državu izdavanja naloga. Naime, nakon što je nalog za osiguranje imovine ili dokaza izvršen, da bi došlo do transfera tražene imovine ili dokaza u državu izdavanja naloga, bilo je potrebno da nalog bude popraćen tradicionalnom zamolbom za međunarodnu kaznenopravnu pomoć.¹⁶ Ovakvo cijepanje pravne osnove za pribavljanje dokaza u inozemstvu, prema kojem je osiguranje (imovine i) dokaza regulirano jednim pravnim instrumentom, a njihov transfer u državu izdavanja naloga drugim pravnim instrumentom, a ti se instrumenti temelje na drugačijim načelima i pravilima pravosudne suradnje, prouzročilo je praktično neuspjeh OOENOID. Iako su tu Okvirnu odluku implementirale gotovo sve države članice,¹⁷ nalozi za osiguranje imovine i dokaza iznimno se rijetko koriste u praksi.¹⁸

Nedugo nakon što je usvojen OONOID, predloženo je donošenje nove okvirne odluke koja bi dovela do daljnje primjene načela uzajamnog priznanja u području prekograničnog prikupljanja dokaza. Radilo se o Prijedlogu okvirne odluke o europskom nalogu za pribavljanje dokaza, koji je stavljen u studenom 2003.¹⁹ Cilj tog prijedloga bilo je širenje polja primjene načela uzajamnog priznanja u području prekograničnog prikupljanja dokaza.²⁰ Za razliku od naloga za osiguranje imovine ili dokaza koji se odnosi samo na pribavljanje imovine ili dokaza, ali ne i na njihov transfer u državu izdavanja naloga, europski nalog za pribavljanje dokaza odnosio bi se i na pribavljanje dokaza u drugoj državi članici i na njihov transfer u državu izdavanja naloga. Međutim, iako je područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza šire od područja primjene naloga za osiguranje imovine ili dokaza, i dalje se ne odnosi na cjelokupnu materiju prekograničnog prikupljanja dokaza. Naime, u područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza ulaze samo određeni dokazi – predmeti, isprave i podaci, i to samo oni koji su postojeći i

¹⁶ V. članak 10. OONOID. Za kritiku navedenog rješenje, v. Gleß, Sabine, *Sicherstellung von Vermögensgegenständen oder Beweismitteln in der EU*, u Sieber, Ulrich et al. (ur.), *Europäisches Strafrecht*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2011., str. 611.

¹⁷ Njih 24. OONOID još uvijek nisu implementirale Grčka, Italija, Luksemburg i Ujedinjeno Kraljevstvo. Za stanje implementacije OONOID v. web stranicu Europske pravosudne mreže na adresi: http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCat.aspx?CategoryId=24 (17. 11. 2014.)

¹⁸ *Replies to the questionnaire on the evaluation of the tools for judicial cooperation in criminal matters*, EJM 6, COPEN 13, Brussels, 26. 1. 2009., str. 6.

¹⁹ *Proposal for a Council Framework Decision on the European Evidence Warrant for obtaining objects, documents and data for use in proceedings in criminal matters*, COM (2003) 688 final, 14. 11. 2013.

²⁰ Mavany, Markus, *Die Europäische Beweisanordnung und das Prinzip der gegenseitige Anerkennung*, C. F. Müller, 2012., str. 83.

izravno dostupni na području države izvršenja naloga.²¹ Komisija, kao predlagatelj Okvirne odluke, odlučila se za ovako ograničeno područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza svjesna da bi pokušaj primjene načela uzajamnog priznanja na prekogranično prikupljanje svih vrsta dokaza u situaciji odsustva zajedničkih standarda u dokaznim pravima država članica bio „pretjerano složen“ (*unduly complex*) zadatak.²² Stoga se Komisija odlučila za *step by step* pristup, u skladu s kojim je europski nalog za pribavljanje dokaza samo prvi korak prema punoj primjeni načela uzajamnog priznanja u području prekograničnog prikupljanja dokaza.²³

Usprkos tako ograničenom području primjene, postizanje suglasnosti država članica o tekstu Prijedloga okvirne odluke pokazalo se izuzetno složenim zadatkom. Proteklo je više od pet godina od trenutka stavljanja Prijedloga do usvajanja Okvirne odluke o europskom nalogu za pribavljanje dokaza (dalje u tekstu: OOENPD).²⁴ Naime, OOENPD je usvojen tek u prosincu 2008. OOENPD, osim činjenice da se ne primjenjuje na sve, već samo na neke vrste dokaza, pokazuje i niz posebnosti u načinu na koji je u njemu primijenjeno načelo uzajamnog priznanja. Možda najznačajnija posebnost, pored uvođenja postupka validacije u slučaju da nadležno tijelo izdavanja naloga nije pravosudno tijelo²⁵ i uvođenja uvjeta za izdavanje naloga²⁶, jest okolnost da se europskim nalogom za pribavljanje dokaza ne nalaže poduzimanje određene dokazne radnje na području države izvršenja naloga, već se nalaže pribavljanje određenog dokaza, a izbor dokazne radnje kojom će se za postizanje tog cilja poslužiti prepušten je državi izvršenja naloga. Okolnost da je državi izvršenja naloga prepušten izbor dokazne radnje kojom će pribaviti dokaz tražen u državi izdavanja naloga izraz je nastojanja da se državi izvršenja naloga omogućiti prilagodba naloga posebnostima njezina kaznenopravnog sustava, odnosno da se ublaže učinci načela uzajamnog priznanja na koherentnost njezina (kazneno)pravnog sustava.²⁷

Prema članku 23(1) OOENPD, države članice bile su dužne odredbe Okvirne odluke implementirati u svoje nacionalne pravne sustave najkasnije do 19. siječnja 2011. Međutim, i prije negoli je istekao rok za implementaciju OOENPD, pa prema tome i prije nego se moglo steći bilo kakvo praktično

²¹ V. članak 3. Prijedloga okvirne odluke o europskom nalogu za pribavljanje dokaza.

²² Obrazloženje Prijedloga okvirne odluke o europskom nalogu za pribavljanje dokaza, § 40.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Council Framework Decision on the European evidence warrant for the purpose of obtaining objects, documents and data for use in proceedings in criminal matters*, SL L 350, 30. 12. 2008.

²⁵ Za postupak validacije v. *infra* IV.2.1.1.

²⁶ Za uvjete za izdavanje naloga v. *infra* IV.2.1.3.

²⁷ Obrazloženje Prijedloga okvirne odluke o europskom nalogu za pribavljanje dokaza, § 37.

iskustvo o funkcioniranju načela uzajamnog priznanja u području prekograničnog prikupljanja dokaza, u travnju 2010. osam država članica predložilo je usvajanje novog pravnog instrumenta, koji je načelo uzajamnog priznanja trebao proširiti na cjelokupno područje prekograničnog prikupljanja dokaza – Direktive o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima.²⁸ Takav razvoj događaja, odnosno činjenica da se u donošenje novog pravnog instrumenta krenulo prije nego je istekao rok za implementaciju odredaba OOENPD, dovela je do toga da velik broj država nije niti implementirao OOENPD.²⁹ Direktiva o europskom istražnom nalogu usvojena je 3. travnja 2014.³⁰ Odredbe Direktive trebaju biti implementirane u nacionalne pravne sustave najkasnije do 22. svibnja 2017.³¹ Implementacijom odredaba Direktive za države članice prestaju vrijediti odredbe OOENPD i OONOID (u dijelu u kojem se odnose na osiguranje dokaza).³²

Prikaz razvoja legislativne aktivnosti EU u području prekograničnog prikupljanja dokaza opravdava zaključak da dokazno pravo predstavlja „kamen spoticanja“ u razvoju kaznenog prava EU.³³ Problemi u primjeni načela uzajamnog priznanja u području prekograničnog pribavljanja dokaza proizlaze iz velikih razlika koje postoje u dokaznim pravima država članica, kao i složenosti sustava dokazivanja u kaznenom postupku samoga po sebi. Izvršenje odluke o pribavljanju dokaza, donesene u državi izdavanja naloga i po njezinu pravu te transplantirane u pravni poredak države izvršenja naloga, zbog različitosti u kaznenopravnim porecima tih država, problem je za unutarnju koherentnost kaznenopravnog sustava države izvršenja naloga, kao i za očuvanje standarda zaštite temeljnih ljudskih prava u dokaznom pravu te države. Međutim, u prekograničnom pribavljanju dokaza problemi ne prestaju s pribavljanjem dokaza

²⁸ *Initiative of the Kingdom of Belgium, the Republic of Bulgaria, the Republic of Estonia, the Kingdom of Spain, the Grand Duchy of Luxembourg, the Republic of Austria, the Republic of Slovenia and the Kingdom of Sweden for a Directive of the European Parliament and of the Council Regarding the European Investigation Order in Criminal Matters*, COPEN 115, CO-DEC 363, EUROJUST 47, EJM 12, Brussels, 29. 4. 2010. Više o Prijedlogu direktive v. Bachmaier Winter, Lorena, *European Investigation Order for Obtaining Evidence in the Criminal Proceedings, Study of the Proposal for a European Directive*, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, 9/2010, str. 580-589.

²⁹ Implementirale su je jedino Hrvatska, Danska, Finska, Nizozemska i Slovenija. Za stanje implementacije OOENPD v. web stranicu Europske pravosudne mreže na adresi: http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJM_Library_StatusOfImpByCat.aspx?CategoryId=40 (17. 11. 2014.).

³⁰ *Directive regarding the European investigation order in criminal matters*, SL L 130, 1. 5. 2014.

³¹ Članak 36. Direktive o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima.

³² Članak 34. Direktive o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima.

³³ Đurđević, Zlata, *Lisabonski ugovor: prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*, HLJKPP, 2/2008, str. 1091-1092.

na području države izvršenja naloga, već se nastavljaju s transferom dokaza u državu izdavanja naloga. Naime, pribavljanje dokaza, s jedne strane, i njegova uporaba u sudskom postupku, s druge strane, dva su dijela neraskidive cjeline.³⁴ Dokaz pribavljen u inozemstvu koristi se u kaznenom postupku države izdavanja naloga i činjenica da je pribavljen u skladu s procesnim pravilima države izvršenja naloga može dovesti u pitanje njegovu dopustivost u kaznenom postupku države izdavanja naloga.

IV. PRIBAVLJANJE I OSIGURANJE DOKAZA TE OSIGURANJE I ODUZIMANJE IMOVINE I PREDMETA U HRVATSKOM PRAVU

Odredbe prava Europske unije koje se odnose na pribavljanje i osiguranje dokaza te na osiguranje i oduzimanje imovine i predmeta implementirane su u hrvatski pravni sustav odredbama Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije (dalje u tekstu: Zakon, ZPSEU). Najprije će biti iznesene opće napomene o Zakonu (1.), a nakon toga prikazane njegove odredbe koje se odnose na pribavljanje dokaza (2.), osiguranje imovine ili dokaza (3.) te oduzimanje imovine (4.).

1. Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije

ZPSEU je donesen 9. srpnja 2010.³⁵ Do sada je izmijenjen i dopunjen dva puta: neposredno prije nego je Republika Hrvatska postala država članica Europske unije 28. lipnja 2013.³⁶ te nedugo nakon toga, 4. listopada 2013.³⁷ U Ministarstvu pravosuđa RH započet je postupak za izmjene i dopune ZPSEU. Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću završeno je 15. listopada 2014. te se uskoro očekuje upućivanje Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama ZPSEU u saborsku proceduru.³⁸ Zakon je stupio na snagu danom

³⁴ Gleß, Sabine, *Beweisrechtsgrundsätze einer grenzüberschreitenden Strafverfolgung*, Nomos, Baden-Baden, 2006., str. 141-142.

³⁵ Narodne novine (dalje u tekstu: NN) 91/10.

³⁶ NN 81/13.

³⁷ NN 124/13.

³⁸ Tekst Nacrta prijedloga Zakona dostupan je na web stranicama Ministarstva pravosuđa na adresi: <http://www.mprh.hr/otvorena-savjetovanja-novo> (21. listopada 2014.). Tim izmjenama i dopunama „dodatno se usklađuje zakonodavni okvir s pravnom stečevinom Europske unije na području pravosudne suradnje u kaznenim stvarima između država članica Europske

ulaska Republike Hrvatske u članstvo Europske unije (dalje u tekstu: Unija, EU) 1. srpnja 2013.³⁹

ZPSEU je u hrvatski pravni poredak implementirano osam instrumenata pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU: europski uhidbeni nalog⁴⁰, nalog za osiguranje imovine i dokaza⁴¹, nalog za oduzimanje imovine⁴², europski nalog za pribavljanje dokaza⁴³ te instrumente kojima se osigurava međusobno priznanje i izvršenje odluka o novčanoj kazni⁴⁴, presudu kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode⁴⁵, presudu i odluku kojima su izrečene probacijske mjere ili alternativne sankcije⁴⁶ te od-

unije te se u Zakon implementira Direktiva 2011/99/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o europskom nalogu za zaštitu⁴⁷. Pored toga, izmjenama i dopunama „mijenjaju se pojedine odredbe koje reguliraju već ranije implementirane oblike pravosudne suradnje, a s obzirom na uočene poteškoće u praksi te u svrhu daljnjeg usklađivanja s odredbama domaćeg prava”.

³⁹ Čl. 133. ZPSEU.

⁴⁰ Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica, Službeni list (dalje u tekstu: SL) L 190, 18. 7. 2002. (*Council Framework Decision on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States*).

⁴¹ Okvirna odluka Vijeća 2003/577/PUP od 22. srpnja 2003. o izvršenju naloga za osiguranje imovine i dokaza u Europskoj uniji, SL L 196, 2. 8. 2003. (*Council Framework Decision on the execution in the European Union of orders freezing property or evidence*).

⁴² Okvirna odluka Vijeća 2006/783/JHA od 6. listopada 2006. o primjeni načela međusobnog priznavanja naloga za oduzimanje, SL L 328, 24. 11. 2008. (*Council Framework Decision on the application of the principle of mutual recognition to confiscation orders*).

⁴³ Okvirna odluka Vijeća 2008/978/PUP od 18. prosinca 2008. o europskim nalozima za pribavljanje predmeta, dokumentacije i podataka za korištenje u kaznenim postupcima, SL L 350, 30. 12. 2008. (*Council Framework Decision on the European evidence warrant for the purpose of obtaining objects, documents and data for use in proceedings in criminal matters*).

⁴⁴ Okvirna odluka Vijeća 2005/214/PUP od 24. veljače 2004. o primjeni načela uzajamnog priznavanja novčanih kazni, SL L 76, 22. 3. 2005. (*Council Framework Decision on the application of the principle of mutual recognition to financial penalties*).

⁴⁵ Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji, SL L 81, 27. 11. 2008. (*Council Framework Decision on the application of the principle of mutual recognition to judgments in criminal matters imposing custodial sentences or measures involving deprivation of liberty for the purpose of their enforcement in the European Union*).

⁴⁶ Okvirna odluka Vijeća 2008/947/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda i uvjetnih odluka s ciljem nadzora uvjetnih mjera i alternativnih sankcija, SL L 337, 27. 11. 2008. (*Council Framework Decision on the application of the principle of mutual recognition to judgments and probation decisions with a view to the supervision of probation measures and alternative sanctions*).

luku o mjerama opreza.^{47,48} Pored tih osam instrumenata pravosudne suradnje, Zakonom su u hrvatski pravni poredak implementirane i odredbe kaznenog prava EU koje se odnose na zaštitu osobnih podataka obrađenih u okviru policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima⁴⁹, osnivanje EUROJUST-a⁵⁰ te pravo na informaciju u kaznenom postupku⁵¹.

Imajući u vidu broj instrumenata pravosudne suradnje s državama članicama EU koji su u hrvatski pravni poredak implementirani odredbama ZPSEU, opravdano se može zaključiti da ZPSEU predstavlja kodifikaciju prava o pravosudnoj suradnji Republike Hrvatske, odnosno njezinih nadležnih tijela, s drugim državama članicama EU, odnosno njihovim nadležnim pravosudnim tijelima. Koncentracija srodne materije u jednom zakonskom tekstu omogućila je da se pravila koja su zajednička za sve mehanizme pravosudne suradnje urede na jednom mjestu, u općim odredbama Zakona⁵², a da se pravila karakteristična za pojedini mehanizam pravosudne suradnje i ona koja odstupaju od općih pravila urede zasebno za svaki pojedini mehanizam.⁵³ Za potrebe ovoga rada analizirat će se one odredbe ZPSEU koje se odnose na pribavljanje i osiguranje dokaza te one koje se odnose na osiguranje i oduzimanje imovine.

⁴⁷ Okvirna odluka Vijeća 2009/829/PUP od 23. listopada 2009. o primjeni načela uzajamnog priznavanja odluka o mjerama nadzora među državama članicama Europske unije kao alternative privremenom pritvoru, SL L 294, 11. 11. 2009. (*Council Framework Decision on the application, between Member States of the European Union, of the principle of mutual recognition to decisions on supervision measures as an alternative to provisional detention*).

⁴⁸ Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. izmijenjene su odredbe okvirnih odluka o europskom uhiđenom nalogu i nalogu za oduzimanje te onih koje se odnose na međusobno priznanje novčanih kazni, presuda kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode te presuda i odluka kojima su izrečene probacijske mjere ili alternativne sankcije. Te su izmjene učinjene radi jačanja postupovnih prava osoba i promicanja primjene načela uzajamnog priznavanja odluka donesenih povodom suđenja u odsutnosti. I odredbe ove Okvirne odluke implementirane su u hrvatsko kazneno pravo odredbama ZPSEU.

⁴⁹ Okvirna odluka Vijeća 2008/977/PUP od 27. studenoga 2008. o zaštiti osobnih podataka obrađenih u okviru policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, SL L 350, 30. 12. 2008.

⁵⁰ Odluka Vijeća 2002/187/PUP od 28. veljače 2002. kojom se osniva Eurojust s ciljem jačanja borbe protiv teških kaznenih djela, SL L 63, 6. 3. 2002., kako je posljednji put izmijenjena Odlukom Vijeća 2009/426/PUP od 26. prosinca 2008. o jačanju Eurojusta, SL L 138, 4. 6. 2009.

⁵¹ Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informaciju u kaznenom postupku, SL L 142, 1. 6. 2012.

⁵² Članci 1.-16. ZPSEU.

⁵³ V. primjerice članke 17.-42. koji se odnose na europski uhiđbeni nalog, ili članke 50.-62. koji se odnose na europski nalog za pribavljanje dokaza.

2. Pribavljanje dokaza prema ZPSEU

Odredbe ZPSEU prikazat će se i analizirati zasebno za situaciju kada su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela izdavanja europskog naloga za pribavljanje dokaza (3.1.), a zasebno u situaciji kada su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela izvršenja europskog naloga za pribavljanje dokaza (3.2.).

2.1. Izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza

Vezano uz situaciju u kojoj su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza, analizirat će se: tijela nadležna za izdavanje naloga (3.1.1.), područje primjene naloga (3.1.2.), uvjeti za izdavanje naloga (3.1.3.) te prosljeđivanje naloga (3.1.4.).

2.1.1. Tijela nadležna za izdavanje naloga

Odredbe ZPSEU koje se odnose posebno na europski nalog za pribavljanje dokaza ne sadržavaju posebne odredbe o tijelima nadležnim za izdavanje naloga. Stoga se primjenjuju opće odredbe Zakona. U članku 6. određeno je da „europski nalog za pribavljanje dokaza ... donose domaća tijela nadležna prema domaćem pravu i u skladu s tim pravom“. Ta se odredba ZPSEU može tumačiti na dva načina: ili tako da je ZPSEU uređenje materije nadležnosti za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza (i drugih instrumenata pravosudne suradnje u kaznenim stvarima s državama članicama EU) prepustio posebnom propisu, ili tako da propisi koji uređuju ovlasti domaćih tijela da u domaćem kaznenom postupku pribavljaju dokaze (odnosno izdaju naloge za njihovo pribavljanje) na odgovarajući način vrijede i onda kada se ti dokazi nalaze na području neke druge države članice EU. Valja se prikloniti drugom stajalištu.

Na izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza primarno su pozvani državni odvjetnici i njihovi zamjenici, budući da oni u domaćim kaznenim postupcima obavljaju djelatnost prikupljanja dokazne građe u prethodnom postupku.⁵⁴ Stoga će se u okviru njihove istraživačke djelatnosti primarno i pojaviti potreba da se za potrebe domaćeg kaznenog postupka pribavljaju do-

⁵⁴ U predmetima kaznenih djela za koja se kazneni progon poduzima po službenoj dužnosti, među temeljne ovlasti i dužnosti državnog odvjetnika u kaznenom postupku pripadaju i pokretanje i provođenje istrage te provođenje i nadzor provođenja dokaznih radnji, v. članak 38. stavak 2. točke 4. i 5. ZKP.

kazi koji se nalaze na teritoriju neke druge države članice Europske unije. U određenim situacijama izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza bit će u nadležnosti suda, primarno suca istrage, kada je riječ o dokazima za čije je pribavljanje u domaćem kaznenom postupku potrebna sudska odluka.⁵⁵ Vežano uz ovlasti policije u domaćem kaznenom postupku i mogućnosti da u određenim situacijama o pribavljanju dokaza odlučuju policijski službenici⁵⁶, postavlja se pitanje mogu li policijski službenici u takvim situacijama, a traženi se dokaz nalazi na području druge države članice, izdati europski nalog za pribavljanje dokaza.

Prema odredbama Okvirne odluke o europskom nalogu za pribavljanje dokaza, pojam tijela nadležnog za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza (*issuing authority*) ograničen je na suca, sud, istražnog suca, ili javnog tužitelja.⁵⁷ Dakle, taj pojam ne uključuje policijska tijela država. Iznimno, i druga tijela mogu biti nadležna za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza, ako su to tijela koja postupaju kao istražna tijela u domaćim kaznenim postupcima i ako ta tijela, prema domaćem pravu, imaju ovlast naložiti pribavljanje dokaza u prekograničnim slučajevima.⁵⁸ Međutim, položaj drugih tijela, osim sudskih tijela i državnog odvjetništva, kao tijela nadležnih za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza pokazuje posebnosti. Te se posebnosti iskazuju u uvođenju postupka *validacije* (*validation procedure*). Naime, ako je europski nalog za pribavljanje dokaza izdan od tijela koje nije pravosuđno tijelo, tijelo nadležno za izvršenje naloga (*executing authority*) može, ako se nalog odnosi na pretragu ili privremeno oduzimanje predmeta, odbiti njegovo priznanje ili izvršenje ako nalog nije bio validiran (potvrđen) od strane sudskih tijela ili državnog odvjetništva države izdavanja naloga.⁵⁹

⁵⁵ Primjerice, o pretrazi doma u hrvatskom pravnom poretku može odlučiti jedino sud. To je posljedica ograničenja propisanog u članku 34. stavku 2. Ustava Republike Hrvatske (dalje u tekstu: URH, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

⁵⁶ Primjerice, policija može prije započinjanja kaznenog postupka, ako postoji opasnost od odgode, poduzeti hitne dokazne radnje, v. članak 212. ZKP.

⁵⁷ Članak 2(c)(i) OOENPD. Ograničavanje pojma tijela nadležnog za izdavanje naloga za pribavljanje dokaza na sud i državno odvjetništvo obrazloženo je u Prijedlogu OOENPD potrebom razvoja uzajamnog povjerenja (*mutual trust*) između država članica Europske unije. Uzajamno povjerenje između država članica, kao temelj za primjenu načela uzajamnog priznanja, bilo bi narušeno ako bi države u kojima poduzimanje invazivnih dokaznih radnji mogu naložiti samo pravosuđna tijela bile obvezane priznavati i izvršavati dokazne naloge drugih država članica izdane od strane policijskih i drugih upravnih tijela, v. *Proposal for a Council Framework Decision on the European Evidence Warrant for obtaining objects, documents and data for use in proceedings in criminal matters*, COM (2003) 688 final, 14. 11. 2013., str. 17.

⁵⁸ Članak 2(c)(ii) OOENPD.

⁵⁹ Članak 11(4) OOENPD, članak 57. stavak 4. ZPSEU. I više od toga, države članice mogu deklaracijom upućenom Glavnom tajništvu Vijeća uspostaviti postupak validacije kao obvezan u svim slučajevima u kojima je nalog izdan od tijela koje nije pravosuđno, a prema nji-

Jasno je da okrivljenik ili njegov branitelj ne mogu biti tijela koja su nadležna za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza. Ali, i njima treba biti omogućeno da iniciraju postupak za pribavljanje dokaza u inozemstvu, odnosno da se obrate tijelu nadležnom za izdavanje naloga s takvim prijedlogom. Bez takve mogućnosti, sposobnosti obrane da se učinkovito suprotstavi optužbi u slučaju koji uključuje prekograničnu dimenziju značajno su ograničene. OOENPD, na žalost, ne uzima taj aspekt u dovoljnoj mjeri u obzir te ne donosi pravila koja bi obvezivala države članice da u svoje nacionalne pravne sustave ugrade pravo za obranu da predlože izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza. Odgovarajuća pravila ne sadržava niti ZPSEU. U situaciji u kojoj to pravo obrane nije odgovarajuće prepoznato na normativnoj razini, na prekogranične situacije treba na odgovarajući način primijeniti pravila koja vrijede za pravo obrane da inicira pribavljanje dokaza u domaćem kaznenom postupku. U odnosu na hrvatski kazneni postupak, odgovarajuća pravila sadržana su u ZKP-u. Prema tim pravilima, okrivljenik može državnom odvjetniku predložiti poduzimanje dokaznih radnji odnosno sucu istrage provođenje dokaznog ročišta. Ako se državni odvjetnik ne složi s prijedlogom obrane, dužan je zatražiti odluku suca istrage.⁶⁰ Ta pravila, koja vrijede za domaći kazneni postupak koji nema prekograničnih obilježja, treba primijeniti i u slučajevima koji uključuju prikupljanje dokaza u inozemstvu uporabom europskog naloga za pribavljanje dokaza.

Dakle, u odnosu na tijela nadležna za izdavanje naloga za pribavljanje dokaza u hrvatskom pravnom sustavu, valja zaključiti sljedeće:

1. tijela nadležna za izdavanje naloga ista su ona koja su u okviru domaćeg kaznenog postupka nadležna za pribavljanje dokaza kroz nalaganje dokaznih radnji;
2. riječ je u prvom redu o državnom odvjetništvu kao tijelu koje provodi prethodni postupak i primarno je nadležno za prikupljanje dokaza u kaznenom postupku;
3. u ulozi tijela nadležnog za izdavanje naloga može se naći i sud (sudac istrage ili sudsko vijeće u nekoj kasnijoj fazi postupka), ako je za poduzimanje dokazne radnje koja je predmet naloga u kontekstu domaćeg kaznenog postupka potrebna sudska odluka;

hovom unutarnjem pravnom sustavu u istovrsnoj situaciji nalog može izdati samo pravosudno tijelo, članak 11(5) OOENPD. Kroz uvođenje postupka validacije, EU zakonodavac uzeo je u obzir činjenicu da je nekim državama članicama, iz aspekta zaštite ljudskih prava i očuvanja koherentnosti domaćeg pravnog poretka, nemoguće prihvatiti naloge za poduzimanje invazivnih dokaznih radnji, kao što su pretraga ili privremeno oduzimanje predmeta, koje nisu izdala pravosudna, već upravna (policajska) tijela u drugoj državi članici. V. Mavany, Markus, *Die Europäische Beweisanordnung und das Prinzip der gegenseitige Anerkennung*, C. F. Müller, 2012., str. 118.

⁶⁰ V. članak 213. stavak 4. i članak 234. ZKP.

4. iznimno, u ulozi tijela nadležnog za izdavanje naloga može se naći i policija, kada je prema zakonu ovlaštena samostalno poduzimati dokazne radnje (bez naloga državnog odvjetnika ili suca). Međutim, takav nalog, ako se odnosi na pretragu ili privremeno oduzimanje predmeta, mora biti potvrđen od nadležnog pravosudnog tijela (suca ili državnog odvjetnika) kako bi se onemogućilo odbijanje njegova priznanja ili izvršenja u državi članici u kojoj se dokazi nalaze;

5. pravo obrane da inicira postupak izdavanja europskog naloga za pribavljanje dokaza nije odgovarajuće normativno priznato. U situaciji normativnog vakuuma, treba na odgovarajući način primijeniti pravila ZKP-a koja reguliraju pravo obrane da državnom odvjetniku i sucu predlaže poduzimanje dokaznih radnji.

2.1.2. Područje primjene naloga

Područje primjene naloga u OOENPD definirano je na dva načina: prvo, s obzirom na postupke u kojima nalog može biti izdan⁶¹ i, drugo, s obzirom na dokaze koji mogu biti predmet naloga⁶². Sve odredbe OOENPD koje se odnose na područje primjene naloga doslovno su prenesene u hrvatski pravni sustav kroz norme ZPSEU.⁶³

Europski nalog za pribavljanje dokaza može biti prije svega izdan u odnosu na kazneni postupak koji se vodi ili će biti pokrenut pred pravosudnim tijelima države izdavanja naloga.⁶⁴ Prema OOENPD, kazneni su postupci oni koji se vode za kaznena djela prema nacionalnom pravu države izdavanja naloga. Nalog može biti izdan u svim fazama kaznenoga postupka, uključujući i žalbeni postupak.⁶⁵ Osim za potrebe kaznenog postupka, nalog može biti izdan i za potrebe postupaka koji se vode pred upravnim ili pravosudnim tijelima ne za kaznena djela, već za djela koja su kažnjiva po nacionalnom pravu države izdavanja naloga, uz uvjet da odluka donesena u tom postupku može dovesti do daljnjeg postupka pred sudom koji odlučuje i u kaznenim stvarima.⁶⁶ Nadalje,

⁶¹ Članak 5. OOENPD, Vrste postupaka za koje se može izdati europski nalog za pribavljanje dokaza (*Type of proceedings for which the EEW may be issued*).

⁶² Članak 4. OOENPD, Područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza (*Scope of the EEW*).

⁶³ V. članak 2. točku 10. ZPSEU za postupke u kojima europski nalog za pribavljanje dokaza može biti izdan te članak 51. ZPSEU o dokazima koji mogu biti predmet naloga.

⁶⁴ Članak 5(a) OOENPD, članak 2. točka 10.a ZPSEU.

⁶⁵ Mavany, 2012., 96.

⁶⁶ Članak 5(b) i (c) OOENPD, članak 2. točka 10.b i c ZPSEU. Pojam suda koji odlučuje i u kaznenim stvarima (*a court having jurisdiction in particular in criminal matters*) preuzet

naloga može biti izdan i za kaznene postupke ili postupke za druga kažnjiva djela koji se vode protiv pravnih osoba.⁶⁷

OOENPD, a slijedom njega i ZPSEU, restriktivno definiraju područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza s obzirom na dokaze koji mogu biti predmet naloga. Nalog može biti izdan da bi se pribavili predmeti, isprave ili podaci (*objects, documents or data*) koji se nalaze na području države izvršenja naloga, a potrebni su radi dokazivanja u postupku koji se vodi u državi izdavanja naloga.⁶⁸ OOENPD ne daje definiciju predmeta, isprava ili podataka, već područje primjene naloga određuje negativno, navodeći one dokaze koji su isključeni iz njega.⁶⁹ Tako se nalog ne može koristiti da bi se provodila ispitivanja, uzimale izjave ili započinjali drugi oblici saslušanja koji uključuju okrivljenike, svjedoke, vještake ili bilo kojeg drugog sudionika u postupku, da bi se poduzeo tjelesni pregled ili uzimala stanična tkiva ili biometrički podaci (uključujući DNA podatke i otiske prstiju) izravno s tijela neke osobe, da bi se pribavili podaci u realnom vremenu, primjerice kroz presretanje komunikacija ili tajni nadzor i praćenje bankovnih transakcija, da bi se poduzela analiza postojećih predmeta, isprava ili podataka te da bi se pribavili komunikacijski podaci koje pohranjuju davatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih

je u OOENPD iz članka 1. stavka 3. Drugog protokola uz Europsku konvenciju o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (*European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters*, ETS No. 030, dalje u tekstu: EKUPP). U obrazloženju Drugog protokola navodi se da je pojam *in particular* unesen u tekst Protokola kako bi se naglasilo da sud pred kojim se može voditi daljnji postupak ne mora biti sud koji odlučuje isključivo (*exclusively*) u kaznenim stvarima, v. *Explanatory Report to the Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters*, § 24. U tom je smislu dvojbena odredba članka 2. točaka 10.b i c ZPSEU, koja govori o „kaznenom sudu“.

⁶⁷ Članak 5(d) OOENPD, članak 2. točka 10.d ZPSEU. Iako odgovornost pravnih osoba za kaznena djela nije općeprihvaćeni koncept u kaznenim pravima država članica Europske unije, u uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima prevladalo je shvaćanje da se pravna pomoć mora pružati u kaznenim postupcima protiv pravnih osoba, neovisno o tome priznaje li zamoljena država institut kaznene odgovornosti pravnih osoba ili ne. Takvo je shvaćanje prvi put materijalizirano u odredbama Konvencije Europske unije o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (*Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union*, SL C 197, 12. 7. 2000., dalje u tekstu: EUKUPP). V. obrazloženje Konvencije (*Explanatory Report on the Convention of 29 May 2000 on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union*), komentar uz članak 3. stavak 2. Europska je unija uvijek snažno podupirala uspostavu kaznene odgovornosti pravnih osoba. V. Ligeti, Katalin, *Strafrecht und strafrechtliche Zusammenarbeit in der Europäischen Union*, Duncker & Humboldt, Berlin, 2005., str. 143.

⁶⁸ Članak 4(1) OOENPD, članak 51. stavak 1. ZPSEU.

⁶⁹ Ditscher, Christine, *Europäische Beweise, Der Rahmenbeschluss über die Europäische Beweisordnung zur Erlangung von Sachen, Schriftstücken und Daten zur Verwendung in Strafsachen*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2012., str. 151.

usluga ili javnih komunikacijskih mreža.⁷⁰ Ako se analiziraju dokazi koji su isključeni iz područja primjene naloga, dolazi se do zaključka da se europski nalog za pribavljanje dokaza može koristiti samo za dokaze koji već postoje (objekte, isprave ili podatke) i koji su izravno dostupni (kroz privremeno oduzimanje ili pretragu).⁷¹ Svi dokazi koji ne postoje, iako su izravno dostupni (kao što su izjave osoba ili presretana komunikacija), kao i oni koji postoje, ali nisu izravno dostupni bez daljnjeg istraživanja ili analize (kao što su vještačenja ili uzimanje DNA uzoraka s tijela osobe), isključeni su iz područja primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza.⁷²

U odnosu na područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza možemo završno navesti sljedeće:

1. područje primjene naloga definirano je s obzirom na postupke u državi izdavanja naloga u odnosu na koje nalog može biti izdan, kao i u odnosu na dokaze koji se nalaze na području države izvršenja naloga, a koji mogu biti objekt naloga;

2. s obzirom na postupke u državi izdavanja naloga u odnosu na koje nalog može biti izdan, područje primjene naloga široko je postavljeno.⁷³ Nalog može biti izdan ne samo za potrebe kaznenog postupka već i za potrebe upravnih ili pravosudnih postupaka koji se vode za druga kažnjiva djela, uz uvjet da odluka donesena u tim postupcima može dovesti do daljnjeg postupka pred sudom koji odlučuje i u kaznenim stvarima. Nalog može biti izdan u postupcima koji se vode protiv fizičkih i pravnih osoba, neovisno o tome priznaje li država izvršenja naloga koncept kaznene odgovornosti pravnih osoba;

3. s obzirom na dokaze koji mogu biti predmet naloga, područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza restriktivno je određeno. Nalogom se mogu pribavljati jedino predmeti, isprave ili podaci koji se nalaze na području države izdavanja naloga. Ti se dokazi mogu pribavljati kroz radnje privremenog oduzimanja predmeta ili pretraživanja. Da bi dokaz ušao u područje primjene naloga, mora biti postojeći i izravno dostupan na području države izvršenja naloga. Svi drugi dokazi koji ne predstavljaju predmete, isprave ili podatke i koji nisu postojeći i izravno dostupni na području države izdavanja naloga ne ulaze u područje primjene europskog naloga za pribavljanje dokaza.

⁷⁰ Članak 4(2) OOENPD, članak 51. stavak 2. ZPSEU.

⁷¹ Mavany, 2012., 97.

⁷² *Op. cit.*, bilj. 57, str. 10. OOENPD propisuje iznimke od navedenog pravila, određujući situacije u kojima dokazi koji su isključeni iz područja primjene naloga ipak mogu biti pribavljani uporabom europskog naloga za pribavljanje dokaza. Te iznimke preuzeo je i ZPSEU. Za iznimke v. članak 4(4)-(6) OOENPD i članak 51. stavci 3.-5. ZPSEU.

⁷³ Ovako široko područje primjene naloga ne predstavlja revoluciju, već nastavak tradicije u području europske međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima u odnosu na dokaze. V. Ditscher, 2012., 156.

2.1.3. Uvjeti za izdavanje naloga

U tradicionalnom pravu međunarodne pravne pomoći izdavanje zamolbe za pribavljanje dokaza nije bilo vezano uz uvjete kojih bi bila dužna pridržavati se država moliteljica. Definiranje takvih uvjeta u ugovorima o međunarodnoj pravnoj pomoći nije bilo nužno, jer su ti ugovori zamoljenoj državi ionako ostavljali široku diskreciju u odlučivanju hoće li postupiti po zamolbi ili ne. Međutim, paradigma uzajamne pravne pomoći u kaznenim stvarima promijenila se uvođenjem načela uzajamnog priznanja. Područje diskrecije zamoljene države – sada države izvršenja – značajno je suženo te je ona u načelu dužna izvršiti svaki zamolbu za pomoć – sada nalog – izdan od države moliteljice – sada države izdavanja naloga. Budući da su se uvođenjem načela uzajamnog priznanja uvelike povećale ovlasti države izdavanja naloga, porasle su i njezine dužnosti, i to kroz uvođenje uvjeta za izdavanje naloga.

U skladu s tim, primarno u interesu zaštite temeljnih ljudskih prava osoba pogođenih europskim nalogom za pribavljanje dokaza,⁷⁴ OOENPD nameće državi izdavanja naloga da prije njegova izdavanja i kao uvjet njegova izdavanja provjeri postojanje dviju okolnosti. Te su odredbe OOENPD doslovno prenesene u ZPSEU. Uvjeti za izdavanje naloga su nužnost i razmjernost europskog naloga za pribavljanje dokaza te dostupnost dokaza prema pravu države izdavanja naloga.

Da bi moglo izdati europski nalog za pribavljanje dokaza, tijelo nadležno za njegovo izdavanje mora prije svega utvrditi da su traženi predmeti, isprave i podaci nužni i razmjerni (*necessary and proportionate*) svrsi postupka za koji se izdaje nalog.⁷⁵ Taj se uvjet odnosi zapravo na razmjernost europskog naloga za pribavljanje dokaza, budući da je nužnost, uz prikladnost i uravnoteženost, jedan od kriterija na kojima se temelji primjena načela razmjernosti.⁷⁶ Tijelo nadležno za izdavanje naloga mora ocijeniti opravdava li dokaz koji želi pribaviti nalogom, osobito s obzirom na težinu kažnjivog djela za koje se postupak vodi i na važnost dokaza za dokazivanje odlučnih činjenica u tom postupku, izdavanje naloga, osobito s obzirom na posljedice koje nalog može prouzročiti za temeljna prava osoba koje su predmet dokazne radnje čije se poduzimanje nalogom traži, ali i za pravni sustav države izvršenja naloga. Prilikom ocjene razmjernosti europskog naloga za pribavljanje dokaza, tijelo nadležno za njegovo izdavanje mora osobito voditi računa o tome da ono što je razmjerno u nacionalnom kontekstu ne mora nužno ispunjavati pretpostavke razmjernosti

⁷⁴ *Op. cit.*, bilj. 57, str. 19.

⁷⁵ Članak 7(a) OOENPD, članak 53. točka 1. ZPSEU.

⁷⁶ Krapac, Davor, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 304.

u transnacionalnom kontekstu odnosno da su kriteriji za ocjenu razmjernosti u transnacionalnom kontekstu stroži od kriterija za njegovu ocjenu u nacionalnom kontekstu.⁷⁷

Pored razmjernosti naloga, tijelo nadležno za izdavanje naloga mora ocijeniti i dostupnost dokaza čije se pribavljanje nalogom traži prema pravu države izdavanja naloga, odnosno mora ocijeniti bi li tražene dokaze, u slučaju da se nalaze na teritoriju države izdavanja naloga, bilo moguće pribaviti prema pravu države izdavanja naloga.⁷⁸ Dakle, na području države izvršenja naloga mogu se pribaviti samo oni dokazi koje bi, u slučaju da se nalaze na njezinom teritoriju, bilo moguće pribaviti po pravu države izdavanja naloga. Smisao tog pravila je također zaštita temeljnih ljudskih prava osoba koje su pogođene radnjom koja se poduzima radi izvršenja naloga,⁷⁹ odnosno sprječavanje *forum-shoppinga* – mogućnosti da država u kojoj se vodi postupak namjerno nastoji poduzimati dokazne radnje na teritoriju drugih država članica u kojima se primjenjuju niži standardi zaštite ljudskih prava odnosno postoje veće mogućnosti da se za potrebe istraživačke djelatnosti u kaznenom postupku u ta prava zadire.⁸⁰ Obvezivanjem tijela nadležnog za izdavanje naloga da dostupnost dokaza ocijeni prema pravu države izdavanja naloga takva se praksa država u začetku onemogućuje.⁸¹

2.1.4. Prosljeđivanje naloga

Općenito prema uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima koja se temelji na načelu uzajamnog priznanja i posebno na temelju odredaba OOENPD, instrumenti pravosudne suradnje dostavljaju se izravno između nadležnih tijela države izdavanja i izvršenja naloga. Nakon što je tijelo nadležno za njegovo izdavanje nalog izdalo, prosljeđuje ga izravno nadležnom tijelu izvršenja naloga. Pravila o prosljeđivanju europskog naloga za pribavljanje dokaza sadržana su u članku 8. OOENPD. Za potrebe hrvatskog pravnog sustava, ta je odredba implementirana i dodatno razrađena u pravilima ZPSEU.

⁷⁷ Zimmermann, Frank; Glaser, Sanja; Motz, Andreas, *Mutual Recognition and its Implications for the Gathering of Evidence in Criminal proceedings: a Critical Analysis of the Initiative for a European Investigation Order*, European Criminal Law Review, 1/2011, str. 71.

⁷⁸ Članak 7(b) OOENPD, članak 53. točka 2. ZPSEU.

⁷⁹ Ruggeri, Stefano, *Beweisrechtshilfe und Grundrechtseingriffe am Beispiel des Richtlinienvorschlag einer europäischen Ermittlungsanordnung*, ZStW, 2/2013, str. 414.

⁸⁰ Mavany, 2012., 104-105.

⁸¹ Pored razmjernosti naloga i dostupnosti dokaza, Prijedlog OOENPD postavljao je još jedan uvjet za izdavanje naloga: dopustivost (*admissibility*) traženog dokaza u postupku države izdavanja naloga u odnosu na koji je nalog izdan. Za taj uvjet v. članak 6(3) Prijedloga OOENPD.

Nalog se dostavlja nadležnom tijelu one države za koju se opravdano vjeruje da se traženi predmeti, isprave ili podaci nalaze na njezinom teritoriju.⁸² Kada je europski nalog za pribavljanje dokaza izdao državni odvjetnik, tijelo nadležno za njegovo prosljeđivanje je županijsko državno odvjetništvo. To znači da općinsko državno odvjetništvo koja je nalog izdalo mora taj nalog dostaviti županijskom državnom odvjetništvu.⁸³ Kada je nalog izdao sud, bez obzira na to je li riječ o općinskom ili županijskom sudu, taj sud ujedno je i tijelo nadležno za njegovo prosljeđivanje.⁸⁴ Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske nema ulogu tijela nadležnog za prosljeđivanje naloga, već je središnje tijelo koje nadležnim hrvatskim tijelima i nadležnim tijelima drugih država članica pruža pomoć u ostvarivanju kontakata i pravosudne suradnje.⁸⁵

Tijelo koje je nalog izdalo izravno ga prosljeđuje tijelu koje je nadležno za njegovo izvršenje. Ako tijelu koje je nalog izdalo nije poznato koje je tijelo u državi izvršenja naloga nadležno za njegovo izvršenje, dužno je poduzeti mjere kako bi to saznalo. Za te potrebe hrvatskim nadležnim tijelima na raspolaganju su kontaktne točke Europske pravosudne mreže (*European Judicial Network*).⁸⁶ Kada tijelo koje je primilo europski nalog za pribavljanje dokaza nije nadležno za njegovo priznanje ili izvršenje, prosljedit će ga, po službenoj dužnosti, nadležnom tijelu i o tome izvijestiti tijelo koje je nalog izdalo.⁸⁷ Svi problemi koji se jave prilikom prosljeđivanja naloga rješavaju se direktnim

⁸² Kada je riječ o elektroničkim podacima, opravdano se vjerovanje odnosi na njihovu izravnu dostupnost u toj državi i prema njezinom nacionalnom pravu, članak 8(1) OOENPD, članak 54. stavak 2. ZPSEU.

⁸³ Članak 7. stavak 1. ZPSEU.

⁸⁴ Članak 7. stavak 2. ZPSEU.

⁸⁵ Članak 5. stavak 5. ZPSEU. Svođenje središnjih tijela izvršne vlasti na ulogu pomagača u postupku pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u skladu je s temeljnim postavkama pravosudne suradnje koja se temelji na načelu uzajamnog priznanja, za koju je karakteristično izdvajanje suradnje iz okvira političkih razmatranja. Navedena odredba ZPSEU u skladu je s mogućnošću predviđenom člankom 8(2) OOENPD. Kritički o zadržavanju određenih uloga za središnje vlasti u sustavu suradnje utemeljene na uzajamnom priznanju, osobito iz aspekta učinkovitosti te suradnje, v. Mavany, 2012., 112-114, Roger, Benjamin, *Europäisierung des Strafverfahrens – oder nur der Strafverfolgung? Zum Rahmenbeschluss über die Europäische Beweisanordnung*, Goldammer's Archiv für Strafrecht, 2010., str. 31.

⁸⁶ Europska pravosudna mreža je mreža nacionalnih kontaktnih točaka koja služi olakšavanju pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u okviru EU. Osnovana je Zajedničkom akcijom Vijeća 98/428/PUP (*Joint Action adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on the creation of a European Judicial Network*) od 29. lipnja 1998. (SL L 191, 7. 7. 1998.). Nova pravna osnova za djelovanje Mreže stvorena je donošenjem Odluke Vijeća 2008/976/PUP (*Council Decision on the European Judicial Network*) od 16. prosinca 2008. (SL L 348, 24. 12. 2008.).

⁸⁷ Članak 8(5) OOENPD.

kontaktom između nadležnih tijela države izdavanja i države izvršenja naloga, uz eventualnu pomoć i potporu središnjih tijela.⁸⁸

2.2. Izvršenje europskog naloga za pribavljanje dokaza

Prethodno je analizirana situacija u kojoj su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela za izdavanje europskog naloga za pribavljanje dokaza (*issuing authority*), a u sljedećim će se dijelovima rada analizirati situacija u kojoj su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela izvršenja europskog naloga za pribavljanje dokaza (*executing authority*). Hrvatska će pravosudna tijela biti nadležna za izvršenje naloga onda kada se traženi predmeti, isprave ili podaci nalaze na području Republike Hrvatske, odnosno kada su elektronički podaci izravno dostupni prema našem pravu.⁸⁹ Vezano uz situaciju u kojoj se nalog izvršava u Hrvatskoj, analizirat će se sljedeća pitanja: tijela koja su nadležna za priznanje i izvršenje naloga (2.2.1.) te razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja naloga (2.2.2.).

2.2.1. Tijela nadležna za priznanje i izvršenje naloga

Prema OOENPD, tijelo nadležno za priznanje i izvršenje naloga (*executing authority*) ono je tijelo koje je kao takvo određeno nacionalnim pravom koje implementira Okvirnu odluku.⁹⁰ OOENPD državama članicama ne postavlja nikakva ograničenja glede tijela koja mogu biti određena kao tijela nadležna za izvršenje naloga. Odredbom članka 5. stavka 1. podstavka 2. ZPSEU, kao nadležna tijela za zaprimanje europskog naloga za pribavljanje dokaza, a time i kao nadležna tijela za njegovo priznanje i izvršenje, određena su županijska državna odvjetništva prema mjestu gdje se traženi predmeti, isprave ili dokumenti nalaze. Međutim, kao što je prethodno kazano, ako bilo koje drugo pravosudno tijelo u Republici Hrvatskoj primi europski nalog za pribavljanje dokaza, a nije nadležno za njegovo izvršenje, dužno ga je po službenoj dužnosti proslijediti tijelu nadležnom za izvršenje naloga i o tome izvijestiti tijelo koje je nalog izdalo.⁹¹

⁸⁸ Članak 8(6) OOENPD.

⁸⁹ Članak 8(1) OOENPD, članak 54. stavak 2. ZPSEU.

⁹⁰ Članak 2(d) OOENPD.

⁹¹ Članak 8(5) OOENPD.

2.2.2. Razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja naloga

Kada bi načelo uzajamnog priznanja bilo konzekventno primijenjeno, razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja naloga ne bi postojali.⁹² Međutim, u OOENPD, kao uostalom i u svim drugim instrumentima koji pravosudnu suradnju temelje na načelu uzajamnog priznanja, načelo uzajamnog priznanja ne primjenjuje se u obliku „automatskog“ priznanja i izvršenja, već je predviđeno postojanje ograničenog broja razloga za odbijanje priznanja i izvršenja naloga. OOENPD započinje proklamacijom načela „automatskog“ priznanja i izvršenja⁹³: tijelo nadležno za izvršenje naloga priznat će nalog bez daljnjih formalnosti te će odmah, kao da je riječ o domaćoj odluci, poduzeti potrebne mjere za njegovo izvršenje u skladu s domaćim pravom. Međutim, nastavak iste odredbe donosi odmak od načela „automatskog“ priznanja i izvršenja – osim ako ne istakne neki od razloga za odbijanje ili odgodu priznanja ili izvršenja.⁹⁴

U skladu s načelom uzajamnog priznanja, način na koji će europski nalog za pribavljanje dokaza biti izvršen određen je pravom države izvršenja naloga (*locus regit actum*). Međutim, nadležno tijelo izdavanja naloga može izričito odrediti formalnosti i postupke vezane uz način izvršenja naloga. Ako nadležno tijelo izdavanja naloga tako postupi, nadležno tijelo izvršenja naloga dužno je nalog izvršiti poštujući navedene formalnosti i postupke (*forum regit actum*).⁹⁵ Na taj je način stvorena posebna metoda za transnacionalno prikupljanje dokaza koja predstavlja kombinaciju *lex loci* i *lex fori*.⁹⁶ Postupanje u skladu s formalnostima i postupcima države izdavanja naloga koje je odredilo tijelo izdavanja naloga služi postizanju dopustivosti pribavljenih dokaza u nacionalnom postupku države izdavanja naloga.⁹⁷

U Prijedlogu OOENPD bilo je predviđeno postojanje samo četiriju razloga za odbijanje priznanja i izvršenja europskog naloga za pribavljanje dokaza.⁹⁸

⁹² Mavany, 2012., 127.

⁹³ Ditscher, 2012., 168.

⁹⁴ Članak 11(1) OOENPD.

⁹⁵ Članak 12. OOENPD.

⁹⁶ Ruggeri, Stefano, *Horizontal cooperation, obtaining evidence overseas and the respect for fundamental rights in the EU. From the European Commission's proposals to the proposal for a directive on a European Investigation Order: Towards a single tool of evidence gathering in the EU?*, u: Ruggeri, Stefano (ur.), *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings*, Springer, 2013., str. 300.

⁹⁷ Rafaraci, Tommaso, *General Considerations on the European Investigation Order*, u: Ruggeri, Stefano (ur.), *Transnational Evidence and Multicultural Inquiries in Europe*, Springer, 2014., str. 42.

⁹⁸ V. članke 15. i 16. Prijedloga OOENPD. Među četiri razloga za odbijanje priznanja i izvršenja naloga samo je jedan obveznog karaktera: primjena načela *ne bis in idem* u odnosima između država članica EU. Prijedlog je predviđao i tri fakultativna razloga za odbijanje

U konačnom tekstu OOENPD znatno je proširena lista razloga za odbijanje priznanja ili izvršenja naloga. OOENPD poznaje osam takvih razloga i svi su fakultativnog karaktera. Lista razloga je zatvorena te se priznanje ili izvršenje naloga može odbiti samo zbog postojanja nekog od razloga navedenog na njoj⁹⁹, što znači da državama članicama prilikom implementacije Okvirne odluke u nacionalno pravo nije dopušteno uvoditi nove razloge za odbijanje priznanja ili izvršenja. ZPSEU je preuzeo svih osam razloga te ih je sve formulirao kao razloge fakultativnog karaktera: „nadležno pravosudno tijelo *može*“ (istaknuo Z. B.), „rukovodeći se načelima učinkovite suradnje, svrhovitosti i prava na pošteno suđenje, odlučiti hoće li izvršiti ili odbiti priznanje i izvršenje europskog naloga za pribavljanje dokaza ...“¹⁰⁰

Razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja europskog naloga za pribavljanje dokaza mogu se podijeliti u četiri skupine: primjena načela *ne bis in idem*, razlozi formalne prirode, oni koji se temelje na načelima primjene kaznenog zakonodavstva u prostoru te nacionalno utemeljeni razlozi.¹⁰¹

Priznanje i izvršenje naloga može se odbiti ako bi bilo protivno načelu *ne bis in idem*.¹⁰² S obzirom na primjenu načela *ne bis in idem* u kaznenom pravu EU, potrebno je napomenuti da su u tom pravu, za razliku od tradicionalnog prava međunarodne kaznenopravne pomoći u kojem su učinci tog načela u pravilu ograničeni na odnose između države moliteljice i zamoljene države, načelu *ne bis in idem* priznati učinci transnacionalnog zaštitnog mehanizma, što znači da se kod njegove primjene u obzir moraju uzeti odluke pravosudnih tijela svih država članica EU.¹⁰³

Razlozi formalne prirode odnose se na izostanak validacije europskog naloga za pribavljanje dokaza od jednog od izričito navedenih pravosudnih tijela države izdavanja naloga kada je nalog izdan od nepravosudnog tijela te države¹⁰⁴ te ako postoje određeni važni nedostaci u obrascu u kojem nalog mora biti izdan.¹⁰⁵

priznanja i izvršenja naloga: primjena načela *ne bis in idem* u odnosima između država članica i trećih država, postojanje imuniteta ili privilegija prema pravu države izvršenja naloga te obostranu kažnjivost.

⁹⁹ Mavany, 2012., 127.

¹⁰⁰ Članak 59. ZPSEU.

¹⁰¹ Mavany, 2012., 128.

¹⁰² Članak 13(1)(a) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 1. ZPSEU.

¹⁰³ Više o načelu *ne bis in idem* u kaznenom pravu EU v. Burić, Zoran, *Načelo ne bis in idem u europskom kaznenom pravu – pravni izvori i sudska praksa Europskog suda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 3-4/2010, 819-859.

¹⁰⁴ Članak 13(1)(e) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 5. ZPSEU. Za postupak validacije v. *supra* 2.1.1.

¹⁰⁵ Članak 13(1)(h) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 8. ZPSEU.

Priznanje i izvršenje europskog naloga za pribavljanje dokaza može se odbiti i ako se postupak za koji je nalog izdan vodi za kazneno djelo koje je počinjeno u cijelosti ili u većem ili bitnom dijelu na teritoriju države izvršenja naloga, ili ako je počinjeno izvan teritorija države izdavanja naloga, a pravo države izvršenja naloga ne predviđa primjenu domaćeg kaznenog zakonodavstva na takva kaznena djela kad su počinjena izvan njezinog teritorija.¹⁰⁶ Taj se razlog odnosi na primjenu načela teritorijalnosti kao jednog od kriterija za primjenu kaznenog zakonodavstva u prostoru.¹⁰⁷ Tako nadležno pravosudno tijelo države izvršenja naloga može odbiti njegovo priznanje i izvršenje ako su alternativno ispunjeni ili pozitivni aspekt načela teritorijalnosti u odnosu na državu izvršenja ili negativni aspekt načela teritorijalnosti u odnosu na državu izdavanja naloga.¹⁰⁸

Najveći broj razloga za odbijanje priznanja i izvršenja europskog naloga za pribavljanje dokaza može se okarakterizirati kao nacionalno utemeljene razloge. Riječ je o razlozima koji svoje temelje nalaze ili u nacionalnim interesima država članica ili u osnovama organizacije njihovih pravnih sustava.¹⁰⁹

Prvi takav razlog odnosi se na primjenu načela obostrane kažnjivosti.¹¹⁰ Za pravosudnu suradnju koja se temelji na načelu uzajamnog priznanja karakteristično je ograničavanje primjene načela obostrane kažnjivosti. Instrumenti pravosudne suradnje koji se temelje na tom načelu redovito sadržavaju listu kaznenih djela na koja se to načelo neće moći primijeniti kao razlog za odbijanje priznanja ili izvršenja naloga.¹¹¹ Primjena načela obostrane kažnjivosti kada je riječ o prekograničnom pribavljanju dokaza ograničena je ne samo s obzirom na vrstu i težinu kaznenog djela na koje se nalog odnosi već i s obzirom na dokaznu radnju čije se poduzimanje na teritoriju države izvršenja naloga traži. Naime, primjena tog načela tradicionalno se ograničava samo na one dokazne radnje koje predstavljaju zadiranje države u temeljna prava i slobode pojedinca.¹¹² Sva ta ograničenja u odnosu na primjenu načela obostrane kažnjivosti sadržava i OOENPD, a slijedom njega i ZPSEU. Priznanje i izvr-

¹⁰⁶ Članak 13(1)(f) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 6. ZPSEU.

¹⁰⁷ Za načelo teritorijalnosti u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu v. Novoselec, Petar; Bojanić, Igor, *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., str. 96-98, i članke 10.-12. Kaznenog zakona, NN 125/11, 144/12.

¹⁰⁸ Schünemann, Bernd, *The European Investigation Order – A Rush into the Wrong Direction*, u: Ruggeri, Stefano (ur.), *Transnational Evidence and Multilateral Inquiries in Europe*, Springer, 2014., str. 34.

¹⁰⁹ Mavany, 2012., 130.

¹¹⁰ Za načelo obostrane kažnjivosti u tradicionalnom pravu međunarodne kaznenopravne pomoći v. Krapac, Davor, *Međunarodna kaznenopravna pomoć*, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 40 i slj.

¹¹¹ V. primjerice članak 2(2) Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu ili članak 5(1) Okvirne odluke o primjeni načela uzajamnog priznanja na novčane kazne.

¹¹² V. članak 5(1)(a) EKUPP (*supra*, bilj. 66), koji primjenu načela obostrane kažnjivosti ograničava na pretragu i privremeno oduzimanje predmeta.

šenje europskog naloga za pribavljanje dokaza zbog nepostojanja obostrane kažnjivosti može se odbiti samo ako je riječ o kaznenom djelu koje se ne nalazi na listi kaznenih djela koja je dana u članku 14(2) OOENPD odnosno u članku 10. ZPSEU. Nadalje, izostanak obostrane kažnjivosti može se isticati kao razlog za odbijanje priznanja ili izvršenja naloga jedino ako je u svrhu njegova izvršenja potrebno poduzeti pretragu ili privremeno oduzimanje predmeta.¹¹³

Pored obostrane kažnjivosti, drugi nacionalni utemeljeni razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja europskog naloga za pribavljanje dokaza odnose se na: nemogućnost izvršenja naloga radnjama koje su predviđene procesnim pravom države izvršenja naloga¹¹⁴, postojanje privilegija ili imuniteta prema pravu države izvršenja naloga koje onemogućuju izvršenje naloga¹¹⁵ te zaštita interesa nacionalne sigurnosti i tajnosti podataka pribavljenih djelovanjem obavještajnih službi države izvršenja naloga¹¹⁶.

3. Osiguranje imovine ili dokaza prema ZPSEU

Odredbe ZPSEU koje se odnose na osiguranje imovine ili dokaza bit će prikazane i analizirane samo u mjeri u kojoj odstupaju od odredaba Zakona koje se odnose na pribavljanje dokaza, a koje su analizirane u prethodnom dijelu rada (*supra*, 2. Pribavljanje dokaza prema ZPSEU). I te će se odredbe ZPSEU posebno analizirati iz dvaju aspekata: prvoga, u kojem su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela izdavanja naloga (3.1.) te drugoga, u kojem su hrvatska pravosudna tijela nadležna tijela izvršenja naloga (3.2.). U posebnom će se poglavlju analizirati primjena naloga za osiguranje imovine ili dokaza u praksi hrvatskih pravosudnih tijela (3.3.). Odredbama ZPSEU koje se odnose na nalog za osiguranje imovine i dokaze u hrvatski su pravni sustav implementirane odredbe Okvirne odluke o izvršenju naloga za osiguranje imovine i dokaza u Europskoj uniji (dalje u tekstu: OONOID).¹¹⁷

¹¹³ Članak 14(1) OOENPD, članak 50. stavak 2. ZPSEU.

¹¹⁴ Članak 13(1)(c) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 3. ZPSEU.

¹¹⁵ Članak 13(1)(d) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 4. ZPSEU. Budući da u pravu EU ne postoji zajedničko shvaćanje o tome što predstavlja povlasticu ili imunitet, određivanje sadržaja tih pojmova prepušteno je nacionalnom pravu država članica. V. Maggio, Paola, *The EIO Proposal for a Directive and Mafia Trials: Striving for Balance Between Efficiency and Procedural Guarantees*, u: Ruggeri, Stefano (ur.), *Transnational Evidence and Multicultural Inquiries in Europe*, Springer, 2014., str. 146.

¹¹⁶ Članak 13(1)(g) OOENPD, članak 59. stavak 1. točka 7. ZPSEU. Za kritiku tog razloga za odbijanje suradnje kao zastarjelog u kontekstu pravosudne suradnje koja se temelji na načelu uzajamnog priznanja v. Zimmermann et al., 2011., 69.

¹¹⁷ *Council Framework Decision on the execution in the European Union of orders freezing property or evidence*, SL L 196, 2. 8. 2003.

3.1. Izdavanje naloga za osiguranje imovine ili dokaza

Nalog za osiguranje imovine ili dokaza (*order freezing property or evidence*) odluka je nadležnog pravosudnog tijela države članice donesena u kaznenom postupku s ciljem sprječavanja uništenja, izmjene, uklanjanja, prenošenja ili prodaje imovine pribavljene kaznenim djelom, predmeta namijenjenih, upotrijebljenih i nastalih počinjenjem kaznenog djela te predmeta isprava ili podataka koji se mogu iskoristiti u svrhe dokazivanja u kaznenom postupku.¹¹⁸

Na domaća pravosudna tijela koja su nadležna za izdavanje naloga za osiguranje imovine ili dokaza primjenjuje se opća zakonska odredba koja određuje da nalog za osiguranje imovine i dokaza donose domaća tijela nadležna prema domaćem pravu i u skladu s tim pravom.¹¹⁹ Budući da se dokazi osiguravaju njihovim privremenim oduzimanjem, a imovina mjerama za osiguranje njezina prisilnog oduzimanja, tijela koja su nadležna za poduzimanje tih radnji i mjera u okviru domaćeg kaznenog postupka nadležna su isto činiti i za potrebe pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. U odnosu na privremeno oduzimanje predmeta može se raditi o policiji,¹²⁰ državnom odvjetništvu ili sudu. Prema ZPSEU, ta ovlast policiji nije priznata.¹²¹ U odnosu na mjere za osiguranje prisilnog oduzimanja imovine, može se raditi jedino o sudu.¹²² Nakon što je nalog izdan, mora biti dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, koje je nadležno za ispunjavanje potvrde (*certificate*)¹²³ kojom nalog mora biti popraćen, kao i za prosljeđivanje naloga i potvrde izravno pravosudnom tijelu one države članice za koju opravdano vjeruje da se u njoj nalaze tražena imo-

¹¹⁸ Članak 2(c) OONOID, članak 2. točka 9. ZPSEU. Zakon pogrešno govori o "kažnjivim djelima". Naime, nalog za osiguranje imovine i dokaza može se izdati samo u kaznenom postupku koji se vodi za kaznena, ali ne i za druga kažnjiva djela.

¹¹⁹ Članak 6. ZPSEU.

¹²⁰ Za *ex lege* ovlast policije da privremeno oduzima predmete v. članak 212. ZKP.

¹²¹ V. članak 44. stavak 2. ZPSEU.

¹²² Članak 271. ZKP, članak 55. stavak 1. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (NN 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13).

¹²³ OONOID se u jednom aspektu razlikuje od većine instrumenta pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU. Naime, tipična je karakteristika instrumenata koji se temelje na načelu uzajamnog priznanja da objekt priznanja i izvršenja nije odluka nadležnih pravosudnih tijela države izdavanja naloga, već jedinstveni „EU obrazac“ čiji je oblik i sadržaj određen odgovarajućim pravnim aktom i čini njegov sastavni dio. Međutim, kod naloga za osiguranje imovine i dokaza objekt priznanja nije jedinstveni EU obrazac, već odluka nadležnih pravosudnih tijela države izdavanja naloga koja mora biti popraćena odgovarajućom standardiziranom potvrdom (v. članak 9. OONOID). Kritički o uporabi takvih potvrda u sustavu pravosudne suradnje koja se temelji na načelu uzajamnog priznanja v. Vermeulen, Gert; De Bondt, Wendy; Van Damme, Yasmine, *EU cross-border gathering and use of evidence in criminal matters, Towards mutual recognition of investigative measures and free movement of evidence?*, Maku, Antwerpen-Apeldoorn-Portland, 2010., str. 106-107.

vina ili dokazi.¹²⁴ Državnom odvjetništvu RH nalog će dostaviti ono državno odvjetništvo koje je izdalo nalog za privremeno oduzimanje predmeta ili na temelju čijeg je prijedloga sud donio rješenje o osiguranju oduzimanja imovinske koristi.¹²⁵

Nalog za osiguranje imovine i dokaza može biti izdan jedino u odnosu na kazneni postupak koji se vodi u državi izdavanja naloga.¹²⁶ OONOID ne propisuje posebne uvjete za izdavanje naloga, ali u preambuli Okvirne odluke nalazi se odredba koja propisuje da pravosudna suradnja koja se temelji na načelu uzajamnog priznanja pretpostavlja da će odluke koje se priznaju i izvršavaju uvijek biti donesene sukladno načelima zakonitosti, supsidijarnosti i razmjernosti.¹²⁷ Tu odredbu valja tumačiti na način da su hrvatska nadležna pravosudna tijela dužna, prije izdavanja naloga za osiguranje imovine i dokaza, provjeriti dostupnost (zakonitost) mjere ili radnje čije se poduzimanje traži po hrvatskom pravu te razmjernost naloga u transnacionalnom kontekstu.¹²⁸

3.2. Izvršenje naloga za osiguranje imovine i dokaza

Jednako kao kod europskog naloga za pribavljanje dokaza, nadležno pravosudno tijelo za izvršenje naloga za osiguranje imovine i dokaza županijsko je državno odvjetništvo prema mjestu gdje se imovina ili dokazi nalaze.¹²⁹

Sukladno načelu uzajamnog priznanja, tijelo nadležno za izvršenje naloga odmah će po njegovu primitku poduzeti mjere potrebne za njegovo izvršenje, kao da se radi o nalogu koji je izdan od domaćih tijela države izvršenja naloga, osim ako ne istakne neki od razloga za odbijanje ili odgodu priznanja i izvršenja naloga.¹³⁰ OONOID propisuje četiri razloga za odbijanje priznanja i izvršenja i sva četiri koncipira kao razloge odbijanja fakultativne prirode.¹³¹ ZPSEU je implementirao sva četiri razloga, tri je koncipirao kao obvezne, a jedan kao fakultativan razlog za odbijanje priznanja i izvršenja. Nadležno će pravosudno tijelo odbiti priznanje i izvršenje naloga ako postoje određeni bitni nedostaci u sadržaju prateće potvrde, ako bi izvršenje naloga predstavljalo povredu načela *ne bis in idem* te u slučaju da ne postoji obostrana kažnjivost, osim ako se radi

¹²⁴ Članak 7. stavak 3. podstavak 1. i članak 44. stavak 3. ZPSEU.

¹²⁵ Članak 44. stavak 2. ZPSEU.

¹²⁶ Članak 1. OONOID.

¹²⁷ Navod 4 preambule OONOID.

¹²⁸ Za dostupnost po domaćem pravu i razmjernost naloga u transnacionalnom kontekstu v. *supra* 2.1.3.

¹²⁹ Članak 5. stavak 1. podstavak 2. ZPSEU.

¹³⁰ Članak 5(1) OONOID, članak 45. stavak 1. ZPSEU.

¹³¹ Članak 7(1) OONOID.

o jednom od kaznenih djela koja su navedena na listi iz članka 10. Zakona.¹³² Nadležno pravosudno tijelo može odbiti priznanje i izvršenje naloga ako to sprječava imunitet ili povlastica po hrvatskom pravu.¹³³

3.3. Primjena naloga za osiguranja imovine i dokaza u praksi

U ovom poglavlju prikazat će se priznanje i izvršenje naloga za osiguranje imovine i dokaza (glava III. ZPSEU) u praksi hrvatskih pravosudnih tijela, kako u predmetima u kojima se Republika Hrvatska pojavljuje u ulozi države izdavanja tako i u predmetima u kojim se pojavljuje u ulozi države izvršenja naloga. Prilikom obrade teme koristit će se statistička i kazuistička metoda, s ciljem prikazivanja prednosti i nedostataka ovog novog oblika pravosudne suradnje zasnovanog na načelu uzajamnog priznanja u odnosu prema klasičnoj, „tradicionalnoj“ međunarodnoj pravnoj pomoći utemeljenoj na mjerodavnim međunarodnim ugovorima, kao i načelu uzajamnosti.

3.3.1. Republika Hrvatska kao država izdavanja naloga

Kada se promatra ovaj oblik pravosudne suradnje s aspekta države izdavanja čija pravosudna tijela imaju cilj žurno i učinkovito osigurati oduzimanje imovine koja se nalazi na području druge države članice EU, odnosno privremeno oduzeti predmete koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica u postupku ili se pak moraju oduzeti prema Kaznenom zakonu, a nalaze se u drugoj državi članici, može se reći da se ta pravosudna tijela susreću s nizom prepreka koje otežavaju ili barem usporavaju ostvarenje navedenog cilja, koje se primarno odnose na: a) složenost i dugotrajnost postupka, i b) tumačenje pojma „naloga za osiguranje imovine ili dokaza“.

a) Složenost i dugotrajnost postupka

Tradicionalna, tzv. „mala“ međunarodna pravna pomoć zasnovana na međunarodnim ugovorima odnosno Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (dalje u tekstu: ZOMPO)¹³⁴ i načelu uzajamnosti (članak 17. ZOMPO), stupanjem na snagu ZPSEU zamijenjena je u odnosu na

¹³² Članak 47. stavak 1. ZPSEU.

¹³³ Članak 47. stavak 2. ZPSEU.

¹³⁴ NN 178/04.

neke države članice EU novim oblikom pravosudne suradnje „priznanjem i izvršenjem naloga za osiguranje imovine ili dokaza“. Takvim zakonodavnim okvirnom stvoren je dvostruki kolosijek postupanja u identičnim predmetima, ovisno o tome o kojoj se državi u konkretnom predmetu radi, a to je dodatno zakompliciralo postojeći postupak osiguranja imovine ili dokaza koji se nalaze u inozemstvu. Pretjerana normiranost stvorila je kaos među praktičarima budući da je jedinstveni način postupanja zasnovan na zamolnici za međunarodnu pravnu pomoć i odgovarajućoj pratećoj dokumentaciji¹³⁵ zamijenjen sustavom u kojem se prema nekim državama članicama (Grčka, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo¹³⁶ i Luksemburg) primjenjuju mjerodavni međunarodni ugovori koji reguliraju međunarodnu pravnu pomoć, a prema većini država članica EU glava III. ZPSEU odnosno OONOID. Navedena Okvirna odluka normirala je osiguranje oduzimanja imovine ili dokaza u postupcima s međunarodnim elementom tako da je taj postupak postao znatno složeniji. Naime, sukladno članku 44. stavcima 2. i 3. te članku 49. ZPSEU, nadležna državna odvjetništva dostavljaju Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske nalog za privremeno oduzimanje predmeta ili rješenje o osiguranju oduzimanja imovinske koristi te, ako je u konkretnom predmetu riječ o privremenom oduzimanju predmeta koji će poslužiti za utvrđivanje činjenica u postupku, zamolnicu za prijenos

¹³⁵ Prema članku 5. stavku 1. EKUPP „...svaka ugovorna stranka može, u trenutku potpisivanja ove Konvencije ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji ili pristupu, izjavom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe pridržati si pravo da ispunjavanje sudskih zamolnica glede potraživanja ili oduzimanja imovine vezuje uz jedan ili više sljedećih uvjeta: a) da je djelo koje je izazvalo upućivanje sudske zamolnice kažnjivo i prema pravu države koja upućuje zahtjev i prema pravu zamoljene države; b) da je djelo koje je izazvalo upućivanje sudske zamolnice takvo da se za njega dopušta izručenje u zamoljenoj državi; c) da je ispunjenje sudske zamolnice u skladu s pravom zamoljene stranke. Kako je Republika Hrvatska dala izjavu u navedenom smislu, a uzimajući u obzir članak 23. stavak 3. Konvencije, ne može zahtijevati od druge stranke primjenu te odredbe, osim u onoj mjeri u kojoj ju je sama prihvatila.“ Nadalje, članak 14. stavak 2. Ugovora između Republike Hrvatske i Republike Austrije o dopuni Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima, u tekstu s Dodatnim protokolom Europskoj konvenciji o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim predmetima i olakšanju njezine primjene iz 2003.: „Zamolbi za vršenje pretrage ili privremeno oduzimanje dokaznih sredstava ili pismena prilaže se i otpravak ili ovjereni prijepis sudskog naloga. Ukoliko se zamolbi za privremeno oduzimanje predmeta ili pretragu ne može priložiti otpravak ili ovjereni prijepis sudskog naloga, onda je dovoljna izjava nadležnog pravosudnog tijela da prema važećem pravu u stranci koja upućuje zamolbu postoje potrebne pretpostavke za tu mjeru“.

¹³⁶ Pravosudna suradnja s nadležnim tijelima Ujedinjenog Kraljevstva složenija je nego s ostalim državama članicama EU, a to je uvjetovano izjavom koju je ta država članica dala na članak 14. stavak 2. OONOID. Prema toj izjavi, Ujedinjeno Kraljevstvo je navedenu Okvirnu odluku implementiralo samo u dijelu u kojem se ona odnosi na dokaze. Drugim riječima, u odnosu na imovinu primjenjuju se i dalje međunarodni ugovori koji reguliraju taj oblik međunarodne pravne pomoći te domaće zakonodavstvo Ujedinjenog Kraljevstva (Zakon o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom iz 2002.).

osiguranih dokaza u državu izdavanja ili europski nalog za pribavljanje dokaza, sve popraćeno službenim prijevodom na jezik koji je država izvršenja odredila u svojoj izjavi.¹³⁷ Potom, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske ispunjava potvrdu, čiji je obrazac sastavni dio ZPSEU, i ovjerava točnost njezina sadržaja te ju zajedno sa zamolnicom i popratnim dopisom dostavlja nadležnom tijelu u državi izvršenja koje se utvrđuje na temelju izjava koje su dale države članice EU, koristeći se pritom „alatima“ Europske pravosudne mreže u kaznenim stvarima.

Dok se opisana dokumentacija pripremi, a ona je opsežnija nego dokumentacija koja se dostavljala u okviru klasične međunarodne pravne pomoći, protekne dosta vremena, što se u većini predmeta odrazilo na izostanak pozitivnog rezultata – određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi u drugoj državi članici. Naime, u svim predmetima koji su se odnosili na provođenje hitnih dokaznih radnji protiv nepoznatog počinitelja zbog kaznenog djela računalne prijevare iz članka 271. KZ,¹³⁸ a u kojima je nalog

¹³⁷ Većina država članica EU prihvaća samo potvrdu sastavljenu na jeziku koji je u službenoj uporabi u toj državi članici (Austrija, Bugarska, Danska, Španjolska, Francuska, Mađarska, Poljska, Ujedinjeno Kraljevstvo). Neke države članice EU prihvaćaju potvrde prevedene na engleski jezik, pod uvjetom uzajamnosti (Estonija, Litva, Latvija, Nizozemska).

¹³⁸ Tijekom 2014. godine Državno odvjetništvo Republike Hrvatske prosljedilo je 21 nalog za osiguranje imovine ili dokaza. Ti su nalozi dostavljeni nadležnim tijelima Austrije (pet naloga), Njemačke (četiri naloga), Portugala (dva naloga), Rumunjske (dva naloga), Estonije (četiri naloga), Poljske (dva naloga), Ujedinjenom Kraljevstvu (dva naloga u kojima su na temelju EKUPP dostavljene zamolnice Home Officeu kao nadležnom centralnom tijelu). Većina predmeta odnosi se na kazneno djelo računalne prijevare iz članka 271. KZ (16 naloga), dok su se ostali predmeti odnosili na kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 337. st. 1. i 4. KZ i kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz članka 246. KZ. Napominjemo da su u tim predmetima u okviru jednog predmeta u pravilu dostavljena dva naloga za osiguranje imovine ili dokaza, od kojih se jedan odnosio na osiguranje dokaza (rješenje suda kojim se određuje privremeno oduzimanje predmeta od banke koja ima sjedište u drugoj državi članici EU na temelju članka 265. stavka 1. ZKP), a drugi na osiguranje imovine (rješenje suda kojim se na temelju članka 11. stavka 1. točke e ZKP određuju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi nalogom banci da vlasniku računa, kao i trećim osobama ovlaštenim raspolagati sredstvima na njegovim bankovnim računima, privremeno uskratiti isplatu i raspolaganje sredstvima). Za svako od navedenih rješenja ispunjena je potvrda iz članka 44. ZPSEU te je ona dostavljena nadležnom tijelu države izvršenja (Regionalnom sudu u Austriji, Uredu tužitelja u Njemačkoj, Uredu glavnog državnog odvjetnika Republike Estonije, Uredu glavnog državnog odvjetnika Portugala, Ministarstvu pravosuđa Rumunjske, Home Officeu u Ujedinjenom Kraljevstvu). U svim tim predmetima u kojima su zaprimljeni odgovori nadležnog tijela države izvršenja (u pet predmeta, a u odnosu na deset naloga) priznato je i izvršeno rješenje suda za privremeno oduzimanje predmeta od banaka, a rješenje o privremenim mjerama osiguranja oduzimanja imovinske koristi izvršeno je samo u jednom predmetu. Naime, kako se u tim predmetima radi o kaznenom djelu računalne prijevare iz čl. 271. stavka 1. KZ, sporna novčana sredstva podignuta su s bankovnog računa ubrzo nakon počinjenja kaznenog djela, tako da se u vrijeme izvršenja rješenja (naloga) na bankovnim

za osiguranje imovine proslijeđen u drugu državu članicu sukladno OONOID kako bi se spriječilo daljnje premještanje novca na druge bankovne račune i ujedno osiguralo oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, nadležno tijelo države izvršenja obavijestilo je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske da je imovina nestala, zbog čega nije bilo moguće izvršiti osiguranje imovine. U svim tim predmetima nalog iz članka 2. točke 9. ZPSEU nije dostavljen pravovremeno, odnosno u vrlo kratkom roku nakon počinjenja kaznenog djela, te ga nije više bilo moguće izvršiti budući da se novčana sredstva više nisu nalazila na bankovnim računima navedenim u rješenju donesenom na temelju članka 11. Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (dalje u tekstu: ZOPOIK). Međutim, u svim tim predmetima u kojima je uz nalog za osiguranje imovine ujedno dostavljen i nalog za osiguranje dokaza, zajedno s rješenjem suda iz članka 265. stavka 1. ZKP, nadležna tijela države izvršenja tom su zahtjevu udovoljila i dostavila tražene podatke i dokumentaciju o bankovnim računima.¹³⁹

Prema tome, primjena ovog oblika pravosudne suradnje u svrhu osiguranja imovine (određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi) pokazala se neučinkovitom i nedovoljno brzom. Osim toga, u pojedinim predmetima, iako je ovaj oblik pravosudne suradnje, utemeljen na načelu uzajamnog priznanja i visokog stupnja povjerenja, trebao osigurati priznavanje i izvršavanja odluka stranih pravosudnih tijela bez formalnosti, ako se ne utvrdi postojanje razloga za odbijanje priznanja i izvršenja naloga ili odgodu izvršenja naloga,¹⁴⁰ u praksi pravosudna tijela država izvršenja ponekad traže

računima nisu nalazila novčana sredstva ili ona nisu bila dovoljna za izvršenje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. U većini predmeta odgovori nadležnih tijela države izvršenja zaprimljeni su nakon proteka najmanje tri mjeseca.

¹³⁹ Priznanjem i izvršenjem naloga za osiguranje imovine ili dokaza koji su se odnosili na izvršenje rješenja suda donesenog na temelju članka 265. stavka 1. ZKP, pribavljeni su podaci i dokumentacija koji su se odnosili na osobne podatke o vlasnicima računa otvorenih u bankama koje imaju sjedište u inozemstvu, osobama ovlaštenim za raspolaganje sredstvima na tim računima, ispis prometa na spornim bankovnim računima, identitet osobe koja je otvorila bankovni račun, način raspolaganja novčanim sredstvima doznačenim na te račune, kao i dostavu naloga za isplatu sredstava.

¹⁴⁰ Članci 47. i 48. ZPSEU (kojima su implementirani u domaće zakonodavstvo članci 7. i 8. OONOID) propisuju fakultativne i obligatorne razloge za odbijanje priznanja i izvršenja naloga za osiguranje imovine ili dokaza (potvrda u smislu članka 44. stavka 2. ovog Zakona nije izdana, nije potpuna ili očito nije u skladu s nalogom, a država izdavanja nije u određenom roku, koji ne može biti dulji od sedam radnih dana, dostavila dopunu odnosno ispravak; nesumnjivo je, iz podataka navedenih u potvrdi za kazneno djelo iz naloga, da bi predaja imovine ili predmeta u smislu odredbe članka 49. ovog Zakona značila povredu načela *ne bis in idem*; djelo iz članka 43. stavka 2. ZPSEU za koje je izdan nalog nije kazneno djelo prema domaćem pravu; izvršenje naloga sprječava imunitet ili povlastica), kao i razloge za odgodu izvršenja naloga (ako bi izvršenje naloga moglo ugroziti istragu koja je u tijeku pred nadležnim

dostavljanje dopunskih podataka koji se odnose na meritum (primjerice utvrđivanje identiteta počinitelja). Prema tome, uvođenjem novog oblika pravosudne suradnje pravosudna tijela država članica EU ne samo da nisu napustila stari način postupanja svojstven predmetima međunarodne pravne pomoći već su nastavila primjenjivati međunarodne ugovore koji reguliraju međunarodnu pravnu pomoć umjesto OONOID.¹⁴¹

b) Tumačenje pojma „naloga za osiguranje imovine ili dokaza“

ZPSEU nije jasno definirano što se smatra nalogom za osiguranje imovine ili dokaza¹⁴² kad se Republika Hrvatska pojavljuje u ulozi države izdavanja, odnosno – drugim riječima – koje se dokazne radnje odnosno privremene mjere mogu podvesti pod navedeni pojam. Odredba članka 6. ZPSEU samo vrlo općenito propisuje nadležnost za donošenje odluka koje se izvršavaju posredstvom pravosudne suradnje,¹⁴³ a članak 44. ZPSEU nejasno regulira koje se

domaćim tijelom, i to za ono vrijeme u kojem su imovina ili dokazi iz naloga nužni za provođenje te istrage; ako su imovina ili dokazi iz naloga već osigurani nalogom tijekom kaznenog postupka pred domaćim pravosudnim tijelom, do ukidanja tog naloga; ako je nalog izdan radi omogućavanja naknadnog oduzimanja imovine, a ta je imovina već osigurana u postupku pred domaćim tijelom, do ukidanja tog naloga, a nakon toga će izvršiti nalog dajući mu prednost pred eventualnim budućim nalogima domaćih tijela).

¹⁴¹ Posredstvom osoba za kontakt Europske pravosudne mreže u kaznenim stvarima utvrđeno je da pravosudna tijela pojedinih država članica koje su implementirale u svoje zakonodavstvo OONOID (poput Slovenije, Njemačke i Austrije) i dalje u praksi radije primjenjuju međunarodne ugovore koji reguliraju međunarodnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima. Takvo postupanje obrazlažu jednostavnošću i većom brzinom, budući da je zamolnicom moguće tražiti provođenje niza dokaznih radnji, a nalogom za osiguranje dokaza samo osiguranje oduzimanja predmeta koji će se koristiti kao dokaz, dok njihovo prenošenje nije moguće bez dostavljanja zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć. Prema tome, implementacijom Okvirne odluke jednu zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć zamijenio je nalog za osiguranje dokaza, s obrascem i zamolnicom.

¹⁴² Prema članku 2 točki 9. ZPSEU, nalog za osiguranje imovine ili dokaza je odluka nadležnog pravosudnog tijela države članice donesena u njezinom kaznenom postupku s ciljem sprječavanja uništenja, izmjene, uklanjanja, prenošenja ili prodaje:

a) imovine pribavljene kažnjivim djelima, radi onemogućavanja neosnovanog bogaćenja,

b) predmeta koji je bio namijenjen ili upotrijebljen za počinjenje kažnjivog djela ili je nastao počinjenjem kažnjivog djela,

c) predmeta, dokumenata i isprava koji mogu poslužiti u dokazne svrhe.

¹⁴³ Prema članku 6. ZPSEU, to su ove odluke: „europski uhiđbeni nalog, nalog za osiguranje imovine ili dokaza, europski nalog za pribavljanje dokaza, odluku o oduzimanju imovine ili predmeta, odluku o mjerama opreza, presudu kojom je izrečena novčana kazna, presudu kojom je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje lišenje slobode, presudu ili odluku kojom su izrečene probacijske mjere ili alternativne sankcije, donose domaća tijela nadležna prema domaćem pravu i u skladu s tim pravom.“

odluke smatraju nalogom za osiguranje imovine ili dokaza. Iz stavaka 2. i 3. članka 44. ZPSEU moglo bi se zaključiti da se nalogom za osiguranje imovine ili dokaza smatra nalog za privremeno oduzimanje predmeta koje je izdalo državno odvjetništvo i rješenje suda kojim se određuju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi na temelju prijedloga državnog odvjetništva. Međutim, kako stavak 1. tog članka propisuje da će „tijelo nadležno prema domaćem pravu izdati nalog za osiguranje imovine ili predmeta koji se nalaze u drugoj državi članici u svrhu osiguranja dokaza ili omogućavanja naknadnog oduzimanja imovine“, nameće se zaključak da su ovim oblikom pravosudne suradnje ujedno obuhvaćeni i nalozi za privremeno oduzimanje predmeta koje izdaje sud (u predmetima u kojima je vođenje postupka preuzeo oštećenik kao supsidijarni tužitelj), kao i rješenja o privremenim mjerama osiguranja oduzimanja imovinske koristi koje je sud donio *ex officio*. Ako je ovaj zaključak točan, postavlja se pitanje prosljeđuje li i te naloge i rješenja Državno odvjetništvo Republike Hrvatska sukladno članku 44. stavku 3. ZPSEU s obzirom na to da se Državno odvjetništvo Republike Hrvatske može smatrati centralnim tijelom u smislu članka 4. stavka 1. OONOID.

U pogledu pribavljanja bankovnih podataka uočeni su problemi u praksi koji se očituju u tome što pojedini sudovi odbijaju izdati rješenje o davanju podataka koji su bankovna tajna na obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika, temeljem članka 265. stavka 1. ZKP, a da državno odvjetništvo prethodno nije pokušalo pribaviti podatke od banke koja ima sjedište u drugoj državi članici ili da mu je davanje podataka bilo uskraćeno. U takvim predmetima državno odvjetništvo može na temelju članka 261. ZKP izdati nalog za privremeno oduzimanje predmeta kojim se banci koja ima sjedište u drugoj državi članici nalaže dostavljanje podataka te taj nalog posredstvom Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, zajedno s potvrdom iz članka 44. ZPSEU, dostaviti nadležnom tijelu druge države članice. Međutim, pitanje je hoće li strana pravosudna tijela priznati i izvršiti takav nalog. Naime, protiv naloga za privremeno oduzimanje predmeta nije moguće podnijeti žalbu,¹⁴⁴ a u potvrdi koja se dostavlja uz nalog nadležno tijelo države izdavanja mora navesti pravna sredstva koja predviđa njezino zakonodavstvo. Može se pretpostaviti da će u tim predmetima nadležna tijela države izvršenja odbiti izvršiti nalog državnog odvjetništva za privremeno oduzimanje predmeta jer prema članku 11. stavku 2. OONOID (ova odredba je implementirana u domaće zakonodavstvo člankom 14. stavkom 3. ZPSEU), nalog za osiguranje imovine ili dokaza može se pred sudom države izdavanja osporavati zbog materijalnih razloga. Ako pravo države izdavanja ne predviđa pravno sredstvo protiv naloga za osiguranje

¹⁴⁴ Članak 179. stavak 4. ZKP: „Ako ovim zakonom nije drugačije propisano, rješenja se izvršavaju kad postanu pravomoćna. Nalozi se izvršavaju odmah ako tijelo koje je nalog izdalo ne odredi drugačije.“

imovine ili dokaza, pitanje je može li to biti razlog za odbijanje njegova priznanja i izvršenja u drugoj državi članici iako taj razlog nije izričito predviđen u OONOID, ali se ta Okvirna odluka temelji na poštovanju temeljnih prava i načela priznatih člankom 6. Ugovora i glave VI. Povelje o temeljnim pravima Europske unije.

3.3.2. Republika Hrvatska kao država izvršenja naloga

U postupcima priznanja i izvršenja stranih naloga za osiguranje imovine ili dokaza domaća pravosudna tijela suočila su se i s određenim nelogičnostima i nejasnoćama pojedinih zakonskih rješenja što je rezultiralo neujednačenom praksom u primjeni ovog oblika pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. Uočeni problemi predmet su daljnjeg razmatranja pod a), b) i c).

a) Primjena članka 9. stavka 1. ZPSEU u praksi, odnosno dostavljanje prijevoda naloga za osiguranje imovine ili dokaza

U praksi se pokazala problematičnom primjena članka 45. stavka 5. ZPSEU koji propisuje vrlo kratke rokove za postupanje jer prema članku 9. stavku 1. ZPSEU nadležno pravosudno tijelo može pristupiti izvršenju naloga za osiguranje imovine i dokaza ako je nalog s pratećom dokumentacijom preveden na hrvatski jezik, odnosno u hitnim slučajevima ako je preveden na engleski jezik, uz uvjet uzajamnosti. Naime, u većini predmeta nadležna tijela države izdavanja dostavila su prijevode naloga za osiguranje imovine i dokaza tek nakon proteka određenog vremena, a time je dovedeno pitanje poštovanje rokova iz članka 45. stavka 5. ZPSEU, kao i učinkovitost ovog oblika pravosudne suradnje. U svjetlu navedenog, potrebno je naglasiti da je jedan od temeljnih razloga za normiranje ovog oblika pravosudne suradnje, odnosno za primjenu načela uzajamnog priznanja naloga donesenih u prethodnom postupku, bio postizanje učinkovitog i brzog osiguranja i privremenog oduzimanja imovine i dokaza u predmetima s međunarodnim elementom kako bi se spriječilo uništenje, izmjena, uklanjanje, prenošenje ili prodaja imovine pribavljene kažnjivim djelima, predmeta namijenjenih, upotrijebljenih ili nastalih počinjenjem kažnjivih djela te predmeta, dokumenata i isprava koji mogu poslužiti u dokazne svrhe (članak 2. točka 9. ZPSEU). Taj je cilj teško ostvariv dok god nadležna tijela države izdavanja ne dostavljaju pravovremeno cjelokupnu dokumentaciju potrebnu za izvršenje naloga za osiguranje imovine ili dokaza.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Dokumentacija koja se dostavlja državi izdavanja: nalog za osiguranje imovine ili dokaza u smislu članka 2 točke 9. ZPSEU, potvrda iz članka 44. ZPSEU te, sukladno članku 9.

S obzirom na navedeno, potrebno je istaknuti da postojeći pravni okvir prema kojem su nadležna pravosudna tijela Republike Hrvatske kao države izvršenja u hitnim slučajevima obvezna prihvatiti prijevod na engleskom jeziku ne pridonosi ubrzanju pravosudne suradnje u „ prostoru slobode, sigurnosti i pravde“, već – upravo suprotno – usporavanju postupaka izvršenja odluka stranih pravosudnih tijela. Takvim je normiranjem zakonodavac, želeći ojačati i ubrzati pravosudnu suradnju, prihvatio nominalno najbolje zakonsko rješenje koje je odraz duha suradnje među državama članicama EU, zanemariivši pritom članak 12. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske prema kojem je u Republici Hrvatskoj u službenoj uporabi hrvatski jezik, odnosno članak 8. stavak 1. ZKP prema kojem je u kaznenom postupku u uporabi hrvatski jezik. Stoga, zaprimljena dokumentacija sastavljena na engleskom jeziku ne može biti uporabljena u postupku priznanja i izvršenja u Republici Hrvatskoj, a da nije prethodno prevedena na hrvatski jezik. Drugim riječima, postojeće zakonsko rješenje u praksi ne pridonosi ubrzanju, već, suprotno, usporavanju pravosudne suradnje. Države članice Europske unije u kojima nije u službenoj uporabi engleski jezik (24 država članica EU) mogu dostaviti nalog s potvrdom iz članka 44. ZPSEU preveden sa svog službenog jezika na engleski jezik, nakon čega nadležna državna odvjetništva Republike Hrvatske moraju isti taj nalog prevesti s engleskog jezika na hrvatski. Time se gubi ne samo vrijeme, već se znatno povećavaju troškovi izvršenja naloga za osiguranje imovine ili dokaza budući da se isti nalog dva puta prevodi. Takvo rješenje, naročito kada je riječ o europskom nalogu za osiguranje imovine ili dokaza koji se uvijek prosljeđuje u državu članicu u kojoj se imovina, predmeti ili dokazi nalaze, ide u prilog samo državama članicama engleskog govornog područja, dok općenito pridonosi povećanju troškova i usporavanju pravosudne suradnje. Vezano uz to valja istaknuti da praksa još uvijek nije definirala značenje pojma „hitni slučaj“ iz članka 9. stavka 1. ZPSEU, što omogućuje primjenu navedene iznimke kao pravila budući da se nalog za osiguranje imovine ili dokaza izdaje u predmetima koji su po svojoj prirodi hitni.¹⁴⁶

stavku 1. ZPSEU, njihov prijevod na hrvatski odnosno engleski jezik pod uvjetom uzajamnosti. Radi prenošenja osigurane imovine, sukladno članku 49. ZPSEU, ovisno o tome odnosi li se nalog na osiguranje imovine ili dokaza, dostavlja se: nalog države izdavanja za oduzimanje imovine ili predmeta iz članka 2. točke 11. ZPSEU, ili se daje izjava države izdavanja kada će nalog biti dostavljen, odnosno europski nalog za pribavljanje dokaza iz članka 2. točke 10. ZPSEU ili zamolnica države izdavanja za prijenos osiguranih dokaza u tu državu na temelju odredbi zakona koji uređuju međunarodnu pravnu pomoć.

¹⁴⁶ Ovim oblikom pravosudne suradnje obuhvaćeni su dokazna radnja privremenog oduzimanja predmeta i privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi kada se one provode odnosno određuju u odnosu na predmete, imovinu ili dokaze koji se nalaze u drugoj državi članici EU. Privremeno oduzimanje predmeta često se u praksi provodi kao tzv. hitna dokazna radnja prije započinjanja kaznenog postupka kada postoji opasnost od odgode. S dru-

b) Pravna osnova za određivanje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi

U praksi je uočeno različito postupanje sudova u pogledu supsidijarne primjene ZOPOIK prilikom određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. Praksa sudova jedinstvena je u tome da se rješenjem domaćeg suda na temelju članka 43. ZPSEU priznaje i izvršava nalog za osiguranje imovine koji je izdalo strano pravosudno tijelo. Međutim, dok jedni sudovi donose rješenja kojim se na temelju članka 11. stavka 1. ZOPOIK priznaju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi tako da se protivnicima osiguranja izriču privremene mjere određene odlukom stranog pravosudnog tijela, drugi sudovi na temelju iste pravne osnove određuju privremene mjere propisane domaćim zakonodavstvom, odnosno člankom 11. stavkom 1. ZOPOIK, i izriču nalog za upis privremene mjere u javni upisnik sukladno članku 13. stavku 1. ZOPOIK (ako je riječ o privremenoj mjeri koju je potrebo upisati u javni upisnik). Određivanje privremenih mjera osiguranja koje su izrečene nalogom stranog pravosudnog tijela, a nisu propisane člankom 11. stavkom 1. ZOPOIK, niti je tijelo koje je izdalo nalog izričito zahtijevalo njihovo određivanje, protivno je temeljnim načelima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, kao i članku 45. stavku 2. ZPSEU.¹⁴⁷

Nadalje, sudska praksa razlikuje se i u pogledu države u čiju se korist određuju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi u postupku priznanja i izvršenja stranog naloga za osiguranje imovine. Naime, pojedini sudovi donose rješenja kojima se određuju privremene mjere u korist države izdavanja, iako se sukladno članku 49. ZPSEU prijenos osigurane imovine provodi izvršenjem naloga nadležnog pravosudnog tijela države izdavanja za oduzimanje imovine ili predmeta. Taj se nalog priznaje i izvršava sukladno odredbama glave V. ZPSEU, pri čemu je bitno naglasiti da odredba članka 71. ZPSEU normira raspolaganje oduzetom imovinom tako da će novac naplaćen izvršenjem odluke o oduzimanju biti uplaćen u korist državnog proračuna Republike Hrvatske, ako je naplaćeni iznos manji od 10.000,00 eura, odnosno 50% naplaćenog iznosa bit će doznačeno državi izdavanja ako naplaćeni iznos premašuje vrijednost od 10.000,00 eura. Ako se oduzeta imovina ne odnosi na

ge strane, prema članku 12. stavku 1. ZOPOIK: „U postupku osiguranja privremenom mjerom prema ovom Zakonu pretpostavlja se postojanje opasnosti da tražbina Republike Hrvatske glede oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom neće moći biti ostvarena, ili da će njezino ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.“

¹⁴⁷ Članak 45. stavak 2. ZPSEU: „Prilikom izvršenja naloga za osiguranje imovine ili dokaza sud će, na izričiti zahtjev tijela koje je izdalo nalog, u cilju osiguranja valjanosti dokaza koji osigurava, postupiti na način kako je to zatraženo nalogom, ako takvo postupanje nije u suprotnosti s temeljnim načelima domaćeg prava.“

novčani iznos, njome će se raspolagati na način propisan člankom 71. stavkom 2., 3. i 5. ZPSEU.¹⁴⁸

Zaključno se ističe da sudovi prilikom postupanja po nalogu za osiguranje imovine stranog pravosudnog tijela ne razlikuju postupak priznanja naloga od postupka njegova izvršavanja, koje nije ništa drugo nego izvršavanje rješenja domaćeg suda kojim se priznaje nalog stranog pravosudnog tijela, a koje rješenje se izvršava sukladno ZOPOIK-u. Donošenjem rješenja kojim se priznaje nalog stranog pravosudnog tijela daju se pravni učinci tom stranom nalogu, a izvršava se rješenje domaćeg suda kojim se strani nalog priznaje. Takvo postupanje sudova znatno se razlikuje od određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi u okviru međunarodne pravne pomoći, koje se može smatrati pretečom postupku iz glave III. ZPSEU od kojeg se razlikuje samo u tome što predviđa manji broj razloga za odbijanje priznanja. Može se pretpostaviti je da takva praksa sudova posljedica gramatičkog tumačenja odredbi glave III. ZPSEU.

c) Nadležnost za pokretanje i provođenje postupka izvršenja naloga za osiguranje imovine ili dokaza

ZPSEU ne propisuje na jasan i nedvosmislen način nadležnost za pokretanje postupka izvršenja naloga za osiguranje imovine ili dokaza. Naime, članak 5. ZPSEU propisuje isključivu nadležnost županijskog državnog odvjetništva, na čijem se području nalaze imovina, predmeti ili dokazi za zaprimanje naloga za osiguranje imovine ili dokaza. S druge strane, članak 45. ZPSEU izričito propisuje nadležnost suda za priznanje i neposredno izvršenje naloga za osiguranje imovine ili dokaza ne definirajući pritom djelokrug državnog odvjetništva u okviru postupka priznanja i izvršenja naloga za osiguranje imovine ili dokaza.¹⁴⁹ Smislenom primjenom navedenih odredbi, a uzimajući u obzir i

¹⁴⁸ Članak 71. stavci 2., 3., 4. i 5. ZPSEU: „(2) Imovina pribavljena ovrhom odluke o oduzimanju koja nije obuhvaćena stavkom 1. ovog članka bit će: 1. prodana, a novčanim iznosom ostvarenim njezinom prodajom raspolagat će se u skladu sa stavkom 1. ovog članka, 2. prenesena na državu izdavanja naloga; a ako je odluka izdana za oduzimanje novčanog iznosa, imovina oduzeta u zamjenu za taj iznos može biti prenesena državi izdavanja samo uz njezinu prethodnu suglasnost, 3. u slučaju nemogućnosti primjene točke 1. i 2. ovog stavka, ustupljena na raspolaganje Republici Hrvatskoj u skladu s domaćim pravom. (3) Imovina kojom se ne može raspolagati u smislu stavka 2. ovog članka ostaje na raspolaganju Republici Hrvatskoj. (4) Predmeti koji čine dio nacionalne kulturne baštine Republike Hrvatske ne podliježu primjeni odredbi iz stavka 1. i 2. ovog članka. (5) Oduzetom imovinom raspolagat će se na temelju odredbi stavaka 1. do 3. ovog članka, osim ako se Republika Hrvatska drugačije ne dogovori s državom izdavanja.“

¹⁴⁹ Članak 45. stavak 1. ZPSEU: „Nadležni sud iz članka 7. stavka 2. ovog Zakona će, po primitku naloga za osiguranje imovine ili dokaza dostavljenog u skladu sa člankom 8. ovog

odredbu članka 11. stavka 1. ZOPOIK,¹⁵⁰ mjesno nadležni županijski državni odvjetnik predlaže sudu određivanje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi. Međutim, postavlja se pitanje može se li se na ove postupke supsidijarno primjenjivati ZOPOIK s obzirom na to da se u članku 132. ZPSEU izričito ne propisuje supsidijarna primjena ZOPOIK-a.¹⁵¹ Praksa nije odgovorila na to pitanje, štoviše sudovi su, kao što je prije u tekstu navedeno, zauzeli različita stajališta o tome.

Iako u prijelaznim i završnim odredbama ZPSEU nije izričito propisana supsidijarna primjena ZOPOIK, državna odvjetništva u praksi podredno primjenjuju taj Zakon budući da jedino odredbe članka 11. stavka 1. u vezi s člankom 1. stavkom 4. ZOPOIK predstavljaju pravnu osnovu za podnošenje prijedloga za određivanje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi. Takvo tumačenje ZPSEU u skladu je s temeljnim načelima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima prema kojima država izvršenja provodi postupak priznanja i izvršenja sukladno domaćem pravu (*locus regit actum*) i određuje mjere propisane domaćim pravom koje u najvećoj mogućoj mjeri odgovaraju mjerama izrečenim stranom odlukom. S obzirom na to da je postupak oduzimanja imovinske koristi u Republici Hrvatskoj normiran ZOPOIK-om i ZKP-om, odredbe navedenih zakona supsidijarno se primjenjuju i na postupak priznanja i izvršenja naloga za osiguranje imovine, iako ZOPOIK nije naveden u prijelaznim i završnim odredbama ZPSEU-a.

Slijedom navedenog, s obzirom na to da prema članku 11. stavku 1. ZOPOIK privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi sud određuju na temelju prijedloga predlagatelja osiguranja, postupak priznanja odluke stranog pravosudnog tijela kojom se osigurava imovina može se pokrenuti samo na prijedlog županijskog državnog odvjetništva koje je zaprimilo navedenu odluku.

Nadalje, u praksi se pojavilo pitanje u kojem sastavu sud odlučuje o priznanju naloga za osiguranje imovine ili dokaza budući da članak 45. ZPSEU izričito ne propisuje sastav suda. U praksi postoje tri tumačenja ove odredbe.

Zakona, odmah poduzeti mjere potrebne za njegovo neposredno izvršenje kao da je riječ o domaćem nalogu, osim ako iz nekog od razloga iz članka 47. i 48. ovog Zakona odbije ili odgodi izvršenje naloga.“

¹⁵⁰ Članak 11. stavak 1. ZOPOIK: „Radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom predlagatelj osiguranja je ovlašten prije i nakon pokretanja kaznenog postupka ili postupka iz članka 6. ovoga Zakona predložiti osiguranje bilo kojom privremenom mjerom kojom se postiže ta svrha, a posebno: ...“

¹⁵¹ Članak 132. ZPSEU: „Na sva pitanja koja nisu uređena ovim Zakonom na odgovarajući način se primjenjuju odredbe Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, Zakona o kaznenom postupku, Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Zakona o sudovima, Zakona o sudovima za mladež, Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, Zakona o probaciji i Ovršnog zakona.“

1. Rješenje o priznanju naloga za osiguranje imovine donosi sudac istrage sukladno članku 43. ZPSEU, a o žalbi odlučuje sudac pojedinac višeg suda sukladno članku 11. stavku 5. ZOPOIK.

2. Rješenje o priznanju naloga za osiguranje imovine donosi sudac istrage sukladno članku 43. ZPSEU i članku 11., a o žalbi odlučuje izvanraspravno vijeće istog suda sukladno članku 494. stavku 2. ZKP.¹⁵²

3. Odluku o priznanju naloga za osiguranje imovine donosi izvanraspravno vijeće na temelju članka 43. stavka 1. ZPSEU, a o žalbi odlučuje vijeće višeg suda.¹⁵³

Vezano uz priznanje i izvršenje naloga za osiguranje imovine ili dokaza, ZPSEU nije posebno regulirao slučajeve u kojima je nalog izdan sa svrhom osiguranja imovine i slučajeve u kojima je nalog izdan sa svrhom osiguranja dokaza (predmeta, isprava i podataka koji mogu poslužiti u dokazne svrhe) i predmeta koji su bili namijenjeni ili upotrijebljeni za počinjenje kaznenog djela. Naime, članak 45. ZPSEU sadržava općenitu odredbu o priznanju i izvršenje naloga, ne razlikujući pritom dva različita instituta: dokaznu radnju privremenog oduzimanja predmeta određenu odlukom stranog pravosudnog tijela i privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom određene odlukom stranog pravosudnog tijela. Naime, ta dva instituta ne samo što imaju različitu svrhu (svrha prvoga je oduzimanje predmeta koji mogu poslužiti utvrđivanju činjenica u postupku ili koji se moraju oduzeti prema Kaznenom zakonu,¹⁵⁴ a svrha drugoga je osigurati oduzimanje

¹⁵² U predmetu Županijskog suda u Zagrebu, 3 Kir-Eun-32/14, sudac istrage donio je rješenje kojim se na temelju članka 43. ZPSEU priznaje rješenje Okružnog suda u Mariboru, Kpd 38157/2012 od 15. svibnja 2014., te se na temelju članka 11. stavka 1. točka a i e ZOPOIK priznaje privremena mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi ... a koja privremena mjera traje do 15. kolovoza 2014. O žalbi protiv ovog rješenja odlučivalo je izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Zagrebu. Nakon proteka tri mjeseca, sudac istrage Županijskog suda u Zagrebu u istom je predmetu donio rješenje istog broja 15. kolovoza 2014., kojim se temeljem članka 43. ZPSEU priznaje rješenje Okružnog suda u Mariboru, broj isti, od 14. kolovoza 2014., te temeljem članka 11. stavka 1. točka a i e ZPSEU priznaje i produljuje privremena mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi ... Ovo rješenje sadržavalo je pouku o pravu na žalbu o kojoj odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske. Vrhovni sud Republike Hrvatske podnesene žalbe dostavio je Županijskom sudu u Zagrebu kako bi odluku o njima donijelo izvanraspravno vijeće tog suda sukladno članku 494. stavku 2. ZKP.

¹⁵³ Izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Dubrovniku donijelo je rješenje Kv-67/14 kojim je priznat nalog za osiguranje imovine Okružnog suda u Ljubljani te je određeno njegovo izvršenje. Odlučujući o podnesenoj žalbi, Vrhovni sud Republike Hrvatske donio je rješenje Kž-eun 31/14, kojim se žalba odbija kao neosnovana.

¹⁵⁴ Članak 79. stavak 1. KZ: „Predmeti i sredstva koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela ili su nastali njegovim počinjenjem oduzet će se ako postoji opasnost da će se ponovno uporabiti za počinjenje kaznenog djela. Sud može oduzeti predmete i sredstva i kada je njihovo oduzimanje potrebno radi zaštite opće sigurnosti, javnog poretka ili iz moralnih razloga.“

imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom¹⁵⁵) već se na njih primjenjuju različite odredbe domaćeg procesnog prava. Naime, provođenje dokazne radnje privremenog oduzimanja predmeta u nadležnosti je državnog odvjetnika, istražitelja odnosno policije sukladno članku 261. ZKP, a privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi određuje rješenjem sud, na temelju prijedloga predlagatelja osiguranja sukladno članku 11. stavku 2. ZOPOIK. Stoga se odredba članka 45. ZPSEU u praksi ne može primijeniti na priznanje naloga za osiguranje dokaza koji se odnose na privremeno oduzimanje predmeta te se postavlja pitanje na koji će način postupati županijska državna odvjetništva kada sukladno članku 5. stavku 1. alineji 2. ZPSEU zaprime takve naloge.

3.3.3. Statistički podaci

Vezano uz primjenu naloga za osiguranje imovine ili dokaza, potrebno je istaknuti da se broj zaprimljenih, kao i izdanih naloga, znatno povećao povećanjem broja država članica koje su implementirale u svoje zakonodavstvo OONOID. S obzirom na to da su statistički podaci jedan od pokazatelja uspješnosti primjene određenog „instrumentsa“, odnosno oblika pravosudne suradnje, kroz statističke podatke prikazat će se primjena pojedinih oblika pravosudne suradnje u predmetima u kojima je Republika Hrvatska država izdavanja i u predmetima u kojima se Republika Hrvatska pojavljuje u ulozi države izvršenja naloga.

Vrsta odluke	Republika Hrvatska – država izvršenja	Republika Hrvatska – država izdavanja
Nalog za osiguranje imovine ili dokaza	9	21
Europski nalog za pribavljanje dokaza	5	1
Europski nalog za oduzimanje	/	/

¹⁵⁵ Članak 12. stavak 1. ZOPOIK: „U postupku osiguranja privremenom mjerom prema ovom Zakonu pretpostavlja se postojanje opasnosti da tražbina Republike Hrvatske glede oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom neće moći biti ostvarena, ili da će njezino ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.“

3.3.4. Odnos naloga za osiguranje imovine ili dokaza i europskog naloga za pribavljanje dokaza

Povećana normativna aktivnost Europske unije u području pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, potaknuta željom za postizanjem brže i učinkovitije suradnje, rezultirala je preklapanjem pojedinih oblika pravosudne suradnje. Naime, nalog za osiguranje imovine ili dokaza izdan radi osiguranja predmeta, isprava ili podataka koji mogu poslužiti u dokazne svrhe, „preklapa“ se s europskim nalogom za pribavljanje dokaza.¹⁵⁶ Naime, europski nalog za pribavljanje dokaza može se izdati radi privremenog oduzimanja predmeta ili provođenja pretrage, kao i pribavljanja predmeta, isprava ili podataka koji se odnose na rezultate dokaznih radnji i izvida provedenih u državi izvršenja prije izdavanja europskog naloga za pribavljanja dokaza.¹⁵⁷

S obzirom na to da se uz europski nalog za pribavljanje dokaza ne dostavljaju odluke nadležnog pravosudnog tijela države izdavanja, već samo propisani obrazac,¹⁵⁸ taj je nalog jednostavniji za primjenu od naloga za osiguranje imovine ili dokaza. Međutim, on se može primjenjivati samo u predmetima u kojima je potrebno privremeno oduzeti predmete koji će poslužiti utvrđivanju činjenica u postupku, koji se nalaze na području države članice Europske unije koja je implementirala OOENOD (implementiralo ju je samo pet država članica), pod uvjetom da su ispunjenje pretpostavke iz članka 53. ZPSEU.

Za razliku od naloga za osiguranje imovine ili dokaza koje prosljeđuje Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, kao što ispunjava i ovjerava i potvrđuje iz članka 44. ZPSEU, europske dokazne naloge izdaju sva državna odvjetniš-

¹⁵⁶ Prema članku 2. točki 10. ZPSEU, „europski nalog za pribavljanje dokaza je odluka nadležnog pravosudnog tijela države članice izdana sa svrhom pribavljanja predmeta, dokumenta i podataka koja je izdana u: a) kaznenim postupcima pravosudnih tijela, ili postupcima koji će biti pokrenuti pred tim tijelima, zbog kaznenog djela prema nacionalnom zakonodavstvu države izdavanja; b) postupcima pred upravnim tijelima zbog djela koja su kažnjiva prema nacionalnom pravu države izdavanja jer predstavljaju kršenje nacionalnog prava, i kad odluka tih tijela može dovesti do postupka pred kaznenim sudom; c) u postupcima pravosudnih tijela u vezi s djelima kažnjivim prema nacionalnom pravu države izdavanja jer predstavljaju kršenja zakona, i kad odluka može dovesti do daljnjih postupaka pred kaznenim sudom; d) u vezi s gore navedenim postupcima koji se odnose na kaznena djela ili prekršaje za koje se može pozvati pravnu osobu na odgovornost ili je kazniti u državi izdavanja.“

¹⁵⁷ Članak 51. stavak 3. ZPSEU: „Nadležno pravosudno tijelo će izvršiti europski nalog za pribavljanje dokaza sa svrhom pribavljanja predmeta, dokumenta ili podataka iz stavka 2. ovog članka, ako raspolaze tim predmetima, dokumentima ili podacima prije izdavanja europskog naloga za pribavljanje dokaza.“

¹⁵⁸ Članak 52. ZPSEU: „Nadležno pravosudno tijelo iz članka 6. ovog Zakona izdaje europski nalog za pribavljanje dokaza na propisanom obrascu koji je sastavni dio ovog Zakona (Prilog 3.), potpisuje i ovjerava točnost njegovog sadržaja te ga dostavlja sudu iz članka 5. stavka 1. ovog Zakona radi prosljeđivanja u državu izvršenja naloga.“

tva, a prosljeđuju županijska državna odvjetništva, odnosno izdaju i prosljeđuju domaći sudovi. Drugim riječima, kada je potrebno pribaviti predmete koji mogu poslužiti utvrđivanju činjenica u postupku, a nalaze se u Sloveniji, Nizozemskoj, Danskoj ili Finskoj, stvarno i mjesno nadležni sud može njihovo dostavljanje zatražiti izdavanjem europskog naloga za pribavljanje dokaza. Međutim ako se ti predmeti nalaze u nekoj drugoj državi članici koja nije u svoje zakonodavstvo implementirala OOENOD, pribavljanje predmeta može zahtijevati samo Državno odvjetništvo RH koje ispunjava i ovjerava potvrdu iz članka 44. ZPSEU te je zajedno s odlukom (nalog za privremeno oduzimanje predmeta) prosljeđuje nadležnom tijelu druge države članice.

4. Oduzimanje imovine prema ZPSEU

Prema članku 2(b) Okvirne odluke o primjeni načela uzajamnog priznanja na naloge za oduzimanje (dalje u tekstu: OONO),¹⁵⁹ nalog za oduzimanje (*confiscation order*) pravomoćna je kazna ili mjera izrečena od suda u kaznenom postupku koja dovodi do konačnog oduzimanja imovine.¹⁶⁰ Potrebno je napomenuti da OONO daje široku definiciju imovine¹⁶¹ koja u smislu određaba hrvatskog kaznenog prava pokriva imovinsku korist i predmete iz mjera oduzimanja imovinske koristi i oduzimanja predmeta iz članaka 77.-79. KZ. Odredbe OONO implementirane su u hrvatski pravni sustav odredbama glave V. ZPSEU. Jednako kao i prethodno analizirani instrumenti pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, i uređenje naloga za oduzimanje u hrvatskom pravnom sustavu posebno će se analizirati u situaciji u kojoj je RH država izdavanja naloga (4.1.), a posebno u situaciji u kojoj je RH država izvršenja naloga (4.2.).

4.1. Izdavanje naloga za oduzimanje

Jednako kao i kod europskog naloga za pribavljanje dokaza te naloga za osiguranje imovine i dokaza, i nalog za oduzimanje u okviru pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU donosi ono domaće pravosudno tijelo koje je tu odluku ovlašteno donijeti u domaćem kaznenom postupku. Odluku o

¹⁵⁹ *Council Framework Decision on the application of the principle of mutual recognition to confiscation orders*, SL L 328, 24. 11. 2006.

¹⁶⁰ Odredba članka 2. točke 11. ZPSEU u kojoj se definira nalog za oduzimanje nedovoljno je precizna jer upućuje na to da nalog može biti izdan ne samo u postupku za kaznena već i u postupcima za druga kažnjiva djela.

¹⁶¹ Članak 2(d) ZPSEU.

oduzimanju predmeta i imovinske koristi donosi u pravilu sud u presudi, ali uz zakonske pretpostavke odluku o oduzimanju predmeta može donijeti i državni odvjetnik.¹⁶² Međutim, odredbe OONO-a izričito ograničavaju pravosudnu suradnju koja se temelji na ovom mehanizmu na odluke donesene od strane suda.¹⁶³ Nakon što je odluka o oduzimanju imovine donesena i postala pravomoćna, državni odvjetnik nadležan prema domaćem pravu za pokretanje ovrhe odluke o oduzimanju imovine koja se nalazi u drugoj državi proslijedit će tu odluku DORH-u.¹⁶⁴ Naime, jednako kao i kod naloga za osiguranje imovine i dokaza, i kod naloga za oduzimanje predmet priznanja i izvršenja nije jedinstveni obrazac EU, već odluka nadležnog suda države izdavanja naloga popraćena standardiziranim potvrdom.¹⁶⁵ Za ispunjavanje potvrde i ovjeru njezina sadržaja nadležan je DORH. Nakon što potvrdu ispuni, zajedno će je s odlukom o oduzimanju imovine uputiti izravno nadležnom pravosudnom tijelu one države članice za koju opravdano vjeruje da se na njezinom teritoriju nalazi tražena imovina.¹⁶⁶

Pravosudna suradnja koja se temelji na nalogu za oduzimanje odnosi se samo na naloge koji su doneseni u kaznenom postupku, ali ne i u postupcima za druga kažnjiva djela.¹⁶⁷ Iako OONO ne propisuje posebne uvjete za izdavanje naloga za oduzimanje, i ovdje, jednako kao i kod naloga za osiguranje imovine i dokaza, vrijedi da nalog za oduzimanje mora biti zakonit po hrvatskom pravu, a njegovo izdavanje razmjerno u transnacionalnom kontekstu.¹⁶⁸

4.2. Izvršenje naloga za oduzimanje

Za zaprimanje naloga za oduzimanje nadležno je županijsko državno odvjetništvo prema mjestu gdje se imovina ili predmeti nalaze odnosno gdje fizička osoba ima prebivalište ili boravište odnosno boravak, a pravna osoba registrirano sjedište.¹⁶⁹ Za njegovo priznanje ili izvršenje nadležan je sud, koji će tu odluku bez odgađanja priznati, osim ako ne utvrdi postojanje nekog od razloga za odbijanje priznanja i izvršenja ili za njihovu odgodu, te je izvršiti u skladu s domaćim pravom.¹⁷⁰

¹⁶² V. članak 556. stavak 1. i 2. ZKP.

¹⁶³ Članak 1(1) OONO.

¹⁶⁴ Članak 73. stavak 1. ZPSEU.

¹⁶⁵ V. *supra* 3.1., posebno bilj. 123.

¹⁶⁶ Članak 73. stavak 2. ZPSEU.

¹⁶⁷ Članak 2(c) OONO.

¹⁶⁸ V. Navod 9 preambule OONO. Za dostupnost po domaćem pravu i razmjernost naloga u transnacionalnom kontekstu v. *supra* 2.1.3.

¹⁶⁹ Članak 2. stavak 1. podstavak 3. ZPSEU.

¹⁷⁰ Članak 64. stavak 1. ZPSEU.

OONO predviđa devet fakultativno koncipiranih razloga za odbijanje priznanja i izvršenja naloga za oduzimanje.¹⁷¹ ZPSEU ih je sve implementirao, tri kao obigatorne, a šest kao fakultativne razloge za odbijanje priznanja i izvršenja naloga za oduzimanje. Prema ZPSEU, sud će odbiti izvršenje naloga za oduzimanje: ako postoje određeni važni nedostaci u pratećoj potvrdi, ako bi izvršenjem naloga došlo do povrede načela *ne bis in idem* te u slučaju nepostojanje obostrane kažnjivosti, osim ako je riječ o kaznenim djelima koja se nalaze na listi iz članka 10. ZPSEU.¹⁷² Sud može odbiti priznanje i izvršenje naloga za oduzimanje: ako izvršenje naloga sprječava imunitet ili povlastica po hrvatskom pravu, ako bi izvršenjem naloga došlo do povrede prava treće osobe koja je imovinu stekla u dobroj vjeri prema domaćem pravu, ako je odluka o oduzimanju imovine donesena u odsutnosti osobe protiv koje je donesena, ako je ispunjena pretpostavka pozitivne teritorijalnosti u odnosu na državu izvršenja odnosno negativne teritorijalnosti u odnosu na državu izdavanja naloga te ako je prema hrvatskom pravu nastupila zastara izvršenja odluke o oduzimanju imovine, uz dodatni uvjet da RH za predmetni slučaj ima sudbenost.¹⁷³

V. UMJESTO ZAKLJUČKA – POGLED U BUDUĆNOST

Razvoj pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU u području prekograničnog prikupljanja dokaza pokazuje da se radi o iznimno dinamičnom pravnom području u kojem su se EU i njezine države članice našle u procjepu između dviju suprotnih težnji – težnje za integracijom nacionalnih pravnih sustava u jedinstveni pravni prostor slobode, sigurnosti i pravde, s jedne strane, te očuvanja nacionalnih kaznenopravnih posebnosti, s druge strane. Dok su država članice uglavnom bez ozbiljnijih prigovora (potaknute i globalnom prijetnjom terorizma) prihvatile integraciju utemeljenu na načelu uzajamnog priznanja u odnosu na predaju traženih osoba, kroz usvajanje i uspješnu primjenu europskog uhidbenog naloga, integracija na temeljima uzajamnog priznanja u području dokaznog prava u kaznenom postupku pokazala se puno problematičnijim područjem. Tu se, zbog velikih razlika između dokaznih prava država članica i zbog složenosti dokaznog prava u kaznenom postupku samog po sebi, pokazalo da načelo uzajamnog priznanja ne može ostvariti odgovarajuće pozitivne učinke, a da se time ne poremeti unutarinja ravnoteža nacionalnih kaznenopravnih sustava, uspostavljena na finom balansiranju između težnje za učinkovitošću kaznenog progona i težnje za zaštitom temeljnih ljudskih prava i sloboda pojedinaca. Da bi uzajamno priznanje i izvršenje odluka o pri-

¹⁷¹ Članak 8(1) i (2) OONO.

¹⁷² Članak 65. stavak 1. ZPSEU.

¹⁷³ Članak 65. stavak 2. ZPSEU.

kupljanju dokaza moglo funkcionirati bez narušavanja ravnoteže nacionalnih kaznenopravnih sustava i bez snižavanja standarda zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda, potrebno je uspostaviti zajedničke europske standarde, kako u dokaznom pravu tako i u pravu zaštite ljudskih prava u kaznenom postupku. EU je već krenula u tom smjeru te je usvojen niz instrumenata kojima se harmoniziraju nacionalna kaznena procesna prava država članica s obzirom na temeljna prava okrivljenika u kaznenom postupku.

EU prostor slobode, sigurnosti i pravde nastoji se ostvariti ne samo kroz intenziviranje pravosudne suradnje između država članica već i kroz razvijanje svojih vlastitih supranacionalnih kaznenopravnih institucija. U srpnju 2013. objavljen je Prijedlog uredbe o uspostavi ureda europskog javnog tužitelja.¹⁷⁴ Budućnost tog legislativnog prijedloga za sada je neizvjesna. Ured europskog javnog tužitelja zamišljen je kao posebno supranacionalno tijelo kaznenog progona koje ima isključive ovlasti progona na cijelom području EU za kaznena djela na štetu financijskih interesa Unije. Europski javni tužitelj bio bi zadužen za istraživanje tih kaznenih djela na cijelom području EU. Pritom ne bi bio vezan posebnim supranacionalnim dokaznim pravom, već bi granice njegove istraživačke djelatnosti bile omeđene pravilima dokaznog prava one države u kojoj se istraživanje provodi. Budući da nije predviđena uspostava posebnog supranacionalnog europskog kaznenog suda, europski bi javni tužitelj optužnicu podizao i zastupao pred nacionalnim sudovima država članica.

Republika Hrvatska do sada je pravodobno ispunjavala svoje obveze vezane uz implementaciju prava EU u nacionalni kaznenopravni poredak. Primjer europskog uhidbenog naloga pokazao je koliko važne za hrvatsko društvo mogu biti promjene koje se nude kroz perspektive pravosudne suradnje u kaznenim stvarima u EU. Vezano uz dokazno pravo, pred hrvatskim zakonodavcem važan je zadatak. Odredbe Direktive o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima potrebno je implementirati najkasnije do 22. svibnja 2017. Početak primjene odredaba te Direktive, uz opravdano očekivanje da ona neće ostvariti mizerne efekte usporedive s onima koje su ostvarili prethodno usvojeni instrumenti pravosudne suradnje u području prekograničnog prikupljanja dokaza, otvorit će nove perspektive hrvatskim tijelima kaznenog progona za slobodnije i učinkovitije djelovanje na integriranom europskom području slobode, sigurnosti i pravde. Pritom je potrebno posebno obzirno paziti da širenje mogućnosti tijela kaznenog progona za provođenje transnacionalnih dokaznih djelatnosti ne dovede do snižavanja standarda zaštite ljudskih prava osoba pogođenih tim radnjama, ali i da bude popraćeno nastojanjem da se osnaže i mogućnosti obrane u transnacionalnom kontekstu.

¹⁷⁴ *Proposal for a Council Regulation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office*, COM(2013) 534 final, Brussels, 17. 7. 2013.

Summary

GATHERING AND FREEZING OF EVIDENCE AND FREEZING AND CONFISCATION OF PROPERTY AND OBJECTS PURSUANT TO THE ACT ON JUDICIAL COOPERATION IN CRIMINAL MATTERS WITH THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION

After Croatia became a Member State of the European Union, new perspectives were created for the activities of Croatian judicial authorities in the single area of freedom, security and justice. With the use of mechanisms of judicial cooperation in criminal matters founded on the principle of mutual recognition and relating to the cross-border gathering of evidence, Croatian judicial authorities should become able to gather evidence situated on the territory of another Member State more easily and effectively. This article begins by presenting the foundations of judicial cooperation in criminal matters in the EU and the problems encountered during the process of the adoption of judicial cooperation mechanisms in the area of cross-border evidence gathering. Then, through an analysis of the provisions of the Act on Judicial Cooperation in Criminal Matters with the Member States of the EU, the article goes on to question whether opportunities for the easier and more effective cross-border gathering of evidence for Croatian judicial authorities have been created and how these possibilities are used in practice.